

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

DIEGHIEGAIDOLU

ديغيجادو

Հրատարակություն Գահիրեի ՀԲԸՄ-ի

نشرة جمعية القاهرة الخيرية الأرمنية العامة

ՇՐՋԱՓԱԿՈՒԱԾ ԱՐՑԱԽ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳԻՐ
Մարուշ Երամեան

**ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ
ԽՈՐՀՐԴԱՏՈՒ**
Մարտիկ Պալաեան

**ՍՐԲԱԳՐԻՉ
ՎԵՐՍՏՈՒԳԻՉ**
Անայիս Ճիգմեճեան

**ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ
ՁԵՒԱԽՐՈՒՄ**
Շահե Լուսարարեան

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Nubar Digital

**Գահիրեի ՀԲԸՄ-ի
լուրերուն հետեւեցէք**
www.agbuegypt.com
կայքէջով:

**Ծանօթացէք «Հայաստան
եւ Հայերը Արաբական
Մամուլին մէջ. 1876-1923»
հաւաքածոյի նկարներուն**
www.arminmedia.com
կայքէջով:

**«Տեղեկատու»ի յօդուածա-
գիրներուն արտայայտած
կարծիքները անպայման-
օրէն չեն ներկայացներ**
**Գահիրեի ՀԲԸՄի պաշտո-
նական տեսակետները:**

**ԹԻԻ 106 ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ,
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 2023**

Խմբագրական Մտորումներ	1
Մտաւորականները Արցախին	2
Զոյգ Ամեակներ	3
Տիար Պ. Թերզեանի Խօսքը	4
Հարցազրոյց	6
Կենսագրական Հակիրճ Տուեալներ	11
Մշակութային Երեկոյ մը	12
Փաստագրական Ֆիլմի Ցուցադրութիւն	14
Լուսանկարներ Ուղիներու Նման	15
«Արմատ»ի հանդիպումները	20
Ծիածանի Կադանդի ելոյթը	21
Կադանդի Պազար եւ Կադանդ Պապուկ	22
120-ամեայ «Տիգրան Երկաթ»ը	23
«ԲԱՐԵԻ» Գահիրեի Ամերիկեան Համալսարանէն ներս	25
Կարապետ Մելգոնեան եւ Ալ Ազհար	27
Մոռցուած Արուեստագէտ մը՝ Պերճ Զաքրճեան	29
Սփիւռքի կորուստներէն՝ Մասիս Արարատեան	31
Մեծ Հայրիկի Տարագիր Գրամեքենան	32
Հնագոյն գրադարանը	34
Կարճ Լուրեր	35
Սրբուհի Թերեզայի Մրցաշարքը	36
Հ.Մ.Ը.Մ. Արարատի Մրցաշարքը	38
Յաղթանակներու Տօնախմբութիւն	40
Հոգեհանգիստ	

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ

Կրկին կեցած ենք նոր տարուան մը սեմին. Կաղանդը եկեր ու անցեր է, բայց իր հետ չէ բերած ակնկալուած ուրախութիւնը, գոնէ պահ մը առօրեայի հոգերէն ձերբազատուած ըլլալու հանգստութիւնը: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ բոլորս ալ լաւ կ'ըլլանք միայն, երբ մեր շրջապատը լաւ ըլլայ:

Մեզի, սփիւռքահայերուս համար մեր շրջապատը նաեւ մեր հայրենիքն է. իսկ այս օրերուն մեր հայրենիքը հանգիստ չէ. մէկ կողմէ հայրենի պետութեան անպատասխանատու կեցուածքը, միւս կողմէ Արցախի շրջափակումը իրապէ՛ս ծանր կացութիւն ստեղծած են բոլորիս համար: Որքան ալ միջազգային «միջամտութիւն» ըլլայ – բառը կը չակերտենք, որովհետեւ այդ միջամտութիւններուն վաւերական ըլլալն իսկ կասկածելի կը թուի – Ատրպէյճան առանց դոյզն տատամսումի կը շարունակէ իր թշնամանքը Արցախի հանդէպ, անտանելի կացութիւն մը ստեղծելով արցախահայութեան համար:

Նման պայմաններու մէջ «Ի՞նչ ընել, ի՞նչ կարելի է ընել» հարցումը կը դառնայ մեր հոգին լլկող իրավիճակ, թէեւ կ'ընդունինք նաեւ, որ մենք, բոլորս, ամբողջ հայութիւնը կարծես տեղ մը դառնօրէն սխալեր ենք, երբեմն հաւատալով միջազգային դիւանագիտութիւն ըսուած խաղքին, երբեմն աչք փակելով բացայայտ իրողութիւններուն, ու երբեմն ծուլօրէն սպասելով, որ երկինքէն, երեք խնձորներուն հետ նաեւ մեր հարցերուն լուծումը տրուի մեզի:

Տակաւին մինչեւ վերջերս սփիւռքը համոզուած էր, որ առանց հայրենիքի չի կրնար դիմանալ. այս համոզումը մեծ մասով հայրենիքէն կու գար, որպէս ներշնչում՝ «Երբ հող չունիս ոտքիդ տակ, մեռնելու դատապարտուած ես» կ'ըսէին: Սփիւռքահայ մտաւորականները սակայն շատ լաւ կերպով կրցան հողը փոխարինել լեզուով՝ «Հայ լեզուն տունն է հայուն». արդէն ֆրանսացի նշանաւոր գրագէտ Ալպէռ Բամիւ ըսած է՝ «Իմ միակ հայրենիքս ֆրանսերէն լեզուն է»:

Սփիւռքը ոչ միայն շարունակեց իր գոյութիւնը, այլ անընդհատ օգնեց Հայաստանին իր ազատ կամքով եւ կատարեալ հաւատքով, որպէսզի մեր երկիրը ինքզինք գտնելու համար պէտք եղած նիւթականը ունենայ:

Այսօր սակայն փոխուած է կացութիւնը. սփիւռքահայը յուսախաբ եղած հայրենիքէն, դարձեր է անտարբեր անոր ցաւին հանդէպ, դարձեր է թերահաւատ անոր նուաճումներուն հանդէպ:

Բայց այս կեցուածքը ո՛չ միայն վնաս է հայրենիքին համար, այլ կը վնասէ ինքնին Սփիւռքին եւս, ջլատելով զայն, մանաւանդ պարպելով սփիւռքահայը իր հաւատքէն:

Ամէն գնով պէտք է առաջը առնել այս կացութեան: Ինչպէ՞ս: Երբ դիտենք մեր շուրջը, պիտի տեսնենք, թէ տակաւին կա՞ն սփիւռքահայ անհատներ եւ կազմակերպութիւններ, որոնք կը շարունակեն իրենց բարոյական եւ նիւթական ներդրումը ունենալ հայրենիքին: Անոնց հաւատքը, անոնց կորովն ու ջանքը պէտք է խանդավառեն մեզ այս նեղ օրերուն մէջ, արգիլելով յուսահատութիւնը, նոր եռանդ ջամբելով մեզի:

Այսօր երբ ծանր է Հայաստանի եւ Արցախի վիճակը, սփիւռքահայութենէն կը սպասուի աւելի գիտակից ըլլալ մեր հայու պարտականութիւններուն, մանաւանդ որ համեմատական ապահովութեան մէջ կ'ապրինք եւ չունինք դամոկլեան սուրի պէս մեր գլխուն կախուած բնաջնջումի վտանգը:

Ճիշդ այս պատճառով է, որ Կիլիկիոյ Վեհափառ Արամ Ա.ը երկրորդ անգամ ըլլալով տարին կը հռչակէ Սփիւռքի տարի, կոչ ուղղելով սփիւռքի բազմաշերտ գաղութներուն՝ միասնական ճիգով, թափով ու կորովով վերակազմակերպուելու, վերաշխուժանալու եւ Հայաստանի ու Արցախի կողքին մնալու:

Բարեբախտաբար գաղութները, մասնաւորաբար մեր գաղութը կը շարունակէ իր եռանդուն ընկերային գործունէութիւնը: Այս շրջանին քանի մը մշակութային

ձեռնարկներ հարստացուցին մեր առօրեան, ինչպէս հայրենի մտաւորական Արծուի Բախչինեանի այցելութիւնն ու ելոյթը, երկու ֆիլմերու ներկայացումը եւ անոնցմէ մէկուն քննարկումը, մեր փոքրերուն մասնակցութիւնը ՀԲԸՄիութեան «Արմատ» ծրագրին, եւ անշուշտ գիրքերու հրատարակութիւնը, մասնաւորաբար «Ջահակիր»ի յաւելուածները, որոնք մեծ ներդրում են գաղութին կեանքը ամրագրելու աշխատանքին մէջ, նկատի առնելով,

որ այդ հրատարակութիւնները ընդհանրապէս գաղութին եւ Եգիպտոսի մշակութային կեանքին մէջ եգիպտահայերուն ունեցած կարեւոր դերին առնչուող արխիւային նիւթեր կը հրամցնեն:

Տարին կը սկսինք հաւատքով, մեր աչքերը յառած հայրենիքին եւ Արցախին, յուսալով որ պետութիւնը դրական արդիւնքի մը կը հասնի ի վերջոյ:

Բարի տարի բոլորիս:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄՏԱԽՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ՝ ԱՐՑԱԽԻՆ

Աւելի քան 200 ֆրանսացի մտաւորականներ, սուրբ ծննդեան տօներէն անմիջապէս առաջ «Ֆիկարօ» թերթին մէջ հրատարակել են յայտարարութիւն-կոչ մը, արցախահայութեան դիմագրաւած վտանգը միջազգային հանրութեան ուշադրութեան յանձնելով:

Կոչին մէջ կը խօսուի Լաչինի միջանցքին փակման եւ անոր հետեւանքով Ատրպէյճանի կողմէ հաւանական ցեղային զտումի մը վտանգին մասին:

Կոչին տակ ստորագրած անուններուն շարքին են դերասաններ Ժան Ռընօ, Փիէռ Ռիշար, Գարու Պուքէ, Վիրժինի Լը Թուայն, աշխարհահռչակ ֆիլմ-բեմադրիչներ Գոսթա-Գավրաս եւ Գլոս Լըլուշ, հեղինակներ Սիլվէն Տէսոն, Ալեքսանտր Ժարտէն, Ժիլպեր Սէնուա, Մարգ Տիւքէն, փիլիսոփաներ Փասքալ Պրուքներ, Միշէլ Օնֆրէն եւ այլք:

ԶՈՅԳ ԱՄԵԱԿՆԵՐ

Ուրբաթ, 4 Նոյեմբեր 2022-ի երեկոյեան, Պըլըքտանեան սրահէն ներս մեծ շուքով տօնուեցան եգիպտահայ թեմին Բարեջան Առաջնորդ Գերշ. Տ. Աշոտ Ս. Եպս. Մնացականեանի հոգեւոր ծառայութեան 20 եւ ծննդեան 50 ամեակները:

Ընդունելութիւնը կազմակերպուած էր Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ Ազգային Իշխանութիւններուն կողմէ. հրաւիրուած էին թեմական զոյգ ժողովներու անդամներն ու Ազգային Իշխանութիւններու հովանաւորութիւնը վայելող եւ Գահիրէի մէջ գործող տարբեր միութիւններու վարչութիւնները:

Յատկապէս այս բարեբաստիկ առիթին համար ներկայ էին Գանատահայ թեմի Բարեխնամ Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Աբգար Եպս. Յովակիմեանը, Արհիապատիւ Տ. Գրիգոր Օգոստինոս Եպս. Գուսան, Վիճակաւոր Եգիպտոսի Հայ Կաթողիկէ Համայնքին, Եգիպտոսի մէջ Հայաստանի Հանրապետութեան արտակարգ եւ լիազօր դեսպան դոկտ. Հր. Փոլատեանը, հիւպատոս Ռաֆայէլ Մովսիսեանը, հոգեւոր հայրեր, ատենապետները Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ Թեմական եւ Քաղաքական ժողովներուն եւ գաղու-

թիս ներկայացուցչական դէմքերն ու հարազատներ:

Տէր Յակոբ Քհնյ. Յակոբեան ընթերցեց այս առիթով Առաջնորդ Սրբազանին յղուած Ամենայն Հայոց Հայրապետին կոնդակշնորհաւորագիրը, որմէ ետք Տոքթ. Սուրէն Պայրամեան ելոյթ ունեցաւ շնորհաւորական սրտի խօսքով, ուր նշելէ ետք, թէ Եգիպտոսը դարերու ընթացքին ունեցած է յիշուելու արժանի բազմաթիւ առաջնորդներ, ըսաւ թէ բոլորս ալ բարեբախտ պէտք է համարենք մենք զմեզ, Գերաշնորհ Սրբազանին ժամանակակիցը ըլլալու նման շրջանի մը, երբ «գաղութահայ կեանքը եւ բնօրրան հայրենիքը բացառիկ եղելութիւններ ապրեցան ու կ'ապրին մեր օրերուն»:

Իրենց սրտի խօսքը ըսին հիւր Սրբազանը՝ գերաշնորհ Տ. Աբգար Եպս. Յովակիմեան, Գերապայծառ Տ. Գրիգոր Օգոստինոս Գուսան եւ Եգիպտոսի մէջ Հայաստանի Հանրապետութեան արտակարգ եւ լիազօր դեսպան դոկտ. Հր. Փոլատեան:

Ելոյթ ունեցան Գահիրէի օփերայէն ջութակահար զոյգ մը, հրամցնելով դասական երաժշտութենէն գեղեցիկ կտորներ:

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՍՐԲԱՋԱՆ ՀՕՐ ՈՒԽՏԱՌՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ ԳԱՀԻՐԷԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՏԻԱՐ ՊԵՐՃ ԹԷՐՋԵԱՆՆԻ ԽՕՍՔԸ

Քսան տարուան վաղեմություն ունեցող այս խօսքը կրկին կը դնենք այստեղ, իր կարելությունեան եւ այժմէականութեան համար:

Եգիպտահայությունը այս միջոցին կ'ապրի հոգեւոր բերկրանքի եւ ուրախութեան բացառիկ օրեր, քանի որ ան ունեցաւ 21-րդ դարուն ընտրուած իր առաջին Թեմակալ Առաջնորդը յանձին Գերշ. Աշոտ Եպիսկոպոս Մնացականեանի:

Մեր սիրելի Սրբազանը Եգիպտահայ Թեմական Համագումար ժողովին կողմէ Թեմակալ Առաջնորդ ընտրուելէ ետք եւ այդ ընտրութեան համար, Ս. Էջմիածնի հայրապետական՝ եւ Եգիպտոսի նախագահական վաւերացումները ունենալէ յետոյ, անցեալ ամիս Եգիպտահայությունը ներկայացնող պատուիրակութեան մը ընկերակցութեամբ, մեկնեցաւ Մայր Հայրենիք ուր Ս. Էջմիածնի մէջ Ամենայն Հայոց Հայրապետ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսը ընդառաջելով Եգիպտահայ Թեմական Համագումար ժողովի միաձայն խնդրանքին, զինք Եպիսկոպոս ձեռնադրեց եւ օծեց:

Իսկ այսօր, յընթացս Ս. Պատարագի, հանդիսաւոր իրադրութեան մէջ, տեղի ունեցաւ Թեմակալ Առաջնորդի իր ուխտառութեան եւ գահակալութեան արարողությունը:

Առաջնորդական ընտրութիւնը կամ Եպիսկոպոսական օծումը ընթացիկ երէտոյթներ չեն:

Մեր նորընտիր Առաջնորդէն առաջ Եգիպտահայ համայնքին մէջ գործող հոգեւորականներէն վերջին անգամ Եպիսկոպոսական աստիճան ստացողը եղած է հոգեւոյս Զաւէն Արք. Չինչինեանը, որ Եպիսկոպոս դարձած է 1965-ին, այսինքն ասկէ աւելի քան 40 տարիներ առաջ, ձեռամբ երանաշնորհ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Հայրապետին:

Իսկ եթէ աւելի յետադարձ ակնարկ մը նետենք պիտի նկատենք, թէ Եգիպտահայությունը 20-րդ դարու ընթացքին ունեցած է ընդամենը հինգ Թեմակալ առաջնորդներ, որոնցմէ վերջին երկուքին՝

Մամբրէ Արք. Սիրունեանի եւ Զաւէն Արք. Չինչինեանի հոգեւոր առաջնորդութեան շրջանը տեւած է աւելի քան 70 տարի:

Այս անցողակի տուեալները կը յիշենք, մասնաւորաբար մեր նոր սերունդին շեշտելու եւ ցոյց տալու, թէ մեր Առաջնորդ Սրբազան Հօր ընտրութիւնը եւ Եպիսկոպոսացումը տեսնելով, ան վկան կը դառնայ անկիւնադարձային բնոյթ ունեցող պատմական իրադարձութեան մը:

Այս հաստատումը կը կատարենք, համոզուած ըլլալով, թէ իւրաքանչիւր հոգեւոր առաջնորդ, իր գործունէութեան շրջանին վրայ կը թողու իր ուրոյն կնիքը:

Մեր նորընտիր Առաջնորդը, 2002-ի Մայիսին տակաւին վարդապետ՝ Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի Հայրապետական բարձր տնօրինութեամբ, Եգիպտոս կու գար որպէս օգնական մեր նախորդ Առաջնորդ Հոգեւոյս Զաւէն Արք. Չինչինեանի:

Ան, 2002-ի Հոկտեմբերին կը նշանակուէր Առաջնորդական փոխանորդ եւ սակայն շատ չանցած, Զաւէն Սրբազանի առողջութեան արագ վատթարացումով, երկրէս երկար բացակայութեամբ եւ վերադարձէն կարճ ժամանակ յետոյ վախճանումով, երիտասարդ հոգեւորականը ինքզինք կը գտնէր ծանր պատասխանատւութիւններու առջեւ, զորս ի պատիւ իրեն, ան կրցաւ առաջին իսկ վայրկեանէն յաջողութեամբ դիմագրաւել:

Մեր նորընտիր Սրբազանը, իր հանդարտաբարոյ բնաւորութեամբ, զգօն եւ լուրջ մօտեցումներով, հարցերը եւ անձերը ճիշդ գնահատելու կարողութեամբ, կրցաւ իր առջեւ ծառացող շատ մը դժուարութիւններ յաղթահարել:

Նոյնպէս, ջերմ մարդկային յարաբերութիւններ ստեղծելու իր բնատուր ձիրքով, ան կրցաւ լայն տեղ բանալ բոլոր իր գործակիցներուն եւ Եգիպտահայ համայնքին զաւակներուն սրտերուն մէջ:

Բոլոր այս պարագաները արագացուցին 2004-ի Փետրուարին, իր Եգիպտահայոց Առաջնորդական Տեղապահ՝ ապա 2005-ի Մայիսին, Եգիպտահայ Թեմական Համագումար ժողովի անդամներուն միաձայն որոշումով Թեմիս Առաջնորդընտրութիւնը:

Սփիւռքի մէջ հայ համայնքի մը Առաջնորդի պաշտօնը, հոգեւոր պարտականութիւններու կողքին կ'ընդգրկէ նաեւ վարչական ծանր պարտաւորութիւններ:

Իսկ Եգիպտահայ Թեմի պարագային, Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ հայ համայնքներէն զատ, Եգիպտոսի Թեմակալ Առաջնորդին աւանդականօրէն, ի հոգեւորս ենթակայ են Սուտանի, Եթովպիոյ եւ Հարաւային Ափրիկէի հայ համայնքները եւ ընդհանրապէս ափրիկեան ցամաքամասի հայերը:

Այս բոլորը ցոյց կուտան, թէ մեր նորընտիր Առաջնորդին կը սպասեն մեծ պատասխանատւութիւններ եւ տակաւին անոնց կողքին, մենք՝ իբրեւ իր հոգեւոր զաւակները, ունինք մեծ ակնկալութիւններ:

Եգիպտահայ համայնքը անցեալին հետ բաղդատելով, կրնայ թիւով նօսրացած ըլլալ: Սակայն, այդ համայնքը իբր հին աւանդութիւններ ունեցող հաւաքականութիւն, ունի մեծ ներուժ (Potential) եւ այդ ներուժին ճիշդ օգտագործումով, կարելի է մեծ իրագործումներու հասնիլ:

Մեր համայնքը իր մէջ կը հաշուէ ձեռներէց, մտաւորական եւ արհեստավարժ երիտասարդներու սերունդ մը, զոր եթէ կարելի ըլլայ ներգրաւել ազգային գործերու մէջ, մեր համայնքին առողջ գոյատեւումը կրնայ ապահովուիլ: Նման գործընթացի մը յաջողութեան լաւագոյն գրաւականն է, մեր համայնքին գլուխը, մեր նորընտիր Առաջնորդին պէս երիտասարդ, ուժական, գործունեայ եւ հաղորդական հոգեւորականի մը ներկայութիւնը:

Մեր սրտագին մաղթանքն է, որ մեր նորընտիր Առաջնորդին ծառայութեան տարիներուն, մեր եկեղեցին առաւել եւս պայծառանայ, մեր ազգային հաստատութիւնները բարգաւաճին եւ մեր առաջնորդարաններու գործերը բարւոք կերպով մատակարարուին:

Դարձեալ, մեր ջերմ մաղթանքն է, որ

իր առաջնորդութեան շրջանին, կարելի ըլլայ մեր մատղաշ սերունդը սերտօրէն կապել մեր եկեղեցիին, մեր ժողովուրդին եւ մեր հայրենիքին: Անոր փոխանցել մեր լեզուին եւ մեր մշակութային ժառանգութեան սերը եւ հասցնել իրենց ազգային ինքնութեամբ հպարտ ու մայր հայրենիքին միշտ զօրավիգ կանգնելու պատրաստակամ սերունդներ:

Ահա այս առաջադրանքներով, ակնկալութիւններով եւ սպասումներով է, որ Գահիրէի ազգային իշխանութեան եւ համայնքին զաւակներուն անունով, բերկրանքով կը շնորհաւորենք Եգիպտահայոց նորընտիր եւ նորած Առաջնորդ՝ Աշոտ Եպիսկոպոս Մնացականեանը եւ կը մաղթենք, որ ան աստուածատուր շնորհով, իմաստութեամբ եւ հեռատեսութեամբ, երկար տասնամեակներ յաջողութեամբ առաջնորդէ իր հօտը ու դառնայ Եգիպտահայ համայնքին, Ս. Էջմիածնի եւ Մայր Հայրենիքի՝ արժանաւոր եւ լուսամիտ խորհրդանիշը:

Վերջացնելէ առաջ, կը փափաքինք մեր համայնքին որդիական շնորհակալութիւնը յայտնել Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի բազմադարեան աթոռին գահակալ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ. Հայրապետին որուն հոգածու ուշադրութեան ու հայրական հեռատեսութեան շնորհիւ ունեցանք մեր այսօրուան Առաջնորդ Սրբազանը եւ կը մաղթենք, որ Վեհափառ Հայրապետին Ս. Աջը եւ Ս. Էջմիածնի հովանին անպակաս ըլլան մեր համայնքին վրայէն:

Նոյնպէս, սրտաբուխ պարտականութիւն կը զգանք, մեր երախտագիտութիւնը յայտնելու Եգիպտոսի ազնիւ ժողովուրդին եւ անոր պետական աւագանիին, գլխաւորութեամբ Նորին Վսեմութիւն Նախագահ Մոհամէտ Հոսնի Մուպարաքի, այս երկրին մէջ մեր համայնքին հանդէպ ցուցաբերուող եղբայրական բարեացակամ եւ թոյլատու վերաբերմունքին համար, որուն շնորհիւ մեր բոլոր համայնքային հաստատութիւնները ազատօրէն կը գործեն:

Տեղեկապու 2006 թիւ 39, էջ 38-39

ԳԵՐԱՇՆՈՐՀ Տ. ԱՇՈՏ ՍՐԲԱԶԱՆ ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

Կարճ Զրոյց Մը

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ. Կրկին կը շնորհաւորենք ձեր ծառայութեան քսանամեակը եւ շնորհակալութիւն կը յայտնենք, որ մեզի յատկացուցիք այս ժամանակը:

Գիտենք որ դուք Առաջնորդն էք նաեւ Սուտանի, Եթովպիոյ եւ Հարաւային Ափրիկէի հայ թեմերուն. կրնա՞ք գաղափար մը տալ այդ երկիրները գտնուող գաղութներուն մասին:

ԱՇՈՏ ՍՐԲ.- Եգիպտոսի Հայոց Թեմի Առաջնորդը հոգեւոր տեսուչն է նաեւ Սուտանի, Եթովպիոյ եւ Հարաւային Ափրիկէի Հանրապետութեան մէջ գործող հայ համայնքներուն:

Սուտանի մէջ ներկայիս կ'ապրին մօտ 30 հայեր: Մայրաքաղաք Խարթումի մէջ կը գտնուի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին, որ կառուցուած է 1956-ին: Նշենք որ 1920-ականներուն փոքրիկ տան մը մէջ հիմնուած է ազգային վարժարանը, որ յետագային փոխադրուած է հայկական ակումբի տարածք: Եկեղեցւոյ շինութենէն ետք՝ անոր ուղղակի մուտքին կառուցուած շէնքին մէջ՝ այնուհետեւ գործած է վարժարանը՝ Պարսամեան մանկապարտէզով եւ Ստեփանեան նախակրթարանով: Հայութեան թիւին նուազումին պատճառով վարժարանին մէջ միայն օտար աշակերտներ կ'ուսանէին: Պայմաններու թելադրանքով տարիներէ ի վեր վարժարանը փակ է:

Եթովպիոյ հայութեան թիւը մօտ 110 հոգի է: Համայնքն ունի գործող վարչութիւն: 1928-ին Ատիս Ապապայի մէջ հիմնարկէքը կատարուած է Ս. Գեորգ եկեղեցին, իսկ օծումը՝ 1938-ին:

Եկեղեցւոյ տարածքին մօտ կը գտնուի «Արարատ» Մարգական ակումբը, որ տարիներէ ի վեր յայտնի է հոն գործող հայկական խոհանոցով, իսկ նոյն տարածքին վրայ, մինչեւ նախորդ տարի կը գործէր Գեորգով ազգային վարժարանի մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի բաժինը, միայն օտար աշակերտներով:

Դժբախտաբար, կրթական շինութիւններուն պայմանները չլրացնելու պատճառով այս ուսումնական տարեշրջանին վարժարանը ժամանակաւորապէս փակուած է: Պէտք է նշել, որ Եթովպիոյ կոմունիստական կառավարման շրջանին վարժարանին բուն շէնքը գրաւուած է, ինչպէս այդ տարիներուն շատ հաստատութիւններու եւ անհատներու կալուածներ: Շէնքը վերադարձնելու ուղղութեամբ երկարաշունչ աշխատանքներ կը տարուին եւ կը յուսանք, որ այդ աշխատանքները մօտ ապագային կ'արդիւնաւորուին:

Տիրէ Տավա քաղաքին մէջ բարեբախտաբար կանգուն է 1927-ին կառուցուած Ս. Մինաս եկեղեցին: Տասնամեակներէ ի վեր հայկական ներկայութիւն չկայ հոն – հակառակ անոր, որ այս քաղաքին մէջ ժամանակին գործած է նաեւ ՀԲԸՄի մասնաճիւղ մը – ուստի եկեղեցին գրաւումէ զերծ պահելու համար աշխատանքներ տարուած են, եւ քաղաքապետարանին կողմէ տրուած յատուկ արտօնութեամբ հայկական թանգարանի վերածելու արտօնութիւն առնուած է. այս ուղղութեամբ տարուող աշատանքները կը շարունակուին:

Նշենք նաեւ, որ Սուտանի եւ Եթովպիոյ պարագային պայմանները չեն ներեր մնայուն հոգեւոր հովիւ մը պահելու համար, այդ իսկ պատճառով, տարւոյն ընթացքին այցելու հոգեւոր հովիւ մը կամ մենք անձամբ կ'այցելենք Ս. Ծննդեան եւ Ս. Յարութեան տօներուն առիթով եւ պատարագ կը մատուցենք: Ի դէպ, Եթովպիոյ եկեղեցւոյ երգչախումբի անդամները, անգամ հոգեւոր հովիւին չգոյութեան պայմաններուն, Կիրակի օրերուն Ս. Պատարագէն հատուածներ կ'երգեն, գլխաւորութեամբ Վարդգէս Սարկաւագ Նալպանտեանի:

Ի տարբերութիւն Սուտանի եւ Եթովպիոյ համայնքներուն, Հարաւային Ափրիկէի Հանրապետութեան հայութեան թիւը աւելի է (շուրջ 200 հոգի), բայց աւելի նոր

համայնք ըլլալով, տակաւին հայկական եկեղեցի, ակումբ կամ հաւաքատեղի չունի: Ժամանակին եկեղեցի կառուցելու նախաձեռնութիւն եղած է, նախագիծ մըն ալ պատրաստուած էր, սակայն կարելի չէ եղած կեանքի կոչել այդ ծրագիրը:

Հարաւային Ափրիկէի Հանրապետութեան անուղղակի կապուած է Սուազիլանտը, ուր աշխատանքի բերումով անհատներ կ'ապրին միայն: Հոն, իր սեփականութիւնը հանդիսացող հողակտորին վրայ, ժայռի մը կից, նախկին Եգիպտահայ Գրիգոր Տէր-Պալեանը 1989-ին մատուռ մը սկսած էր կառուցել, որ օծուած է 1992-ին: Իր ողջութեան շրջանին ան խոստացած էր օրինական հիմքերով մատուռը փոխանցել Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդարանին, սակայն չէ յաջողած: Իր մահէն ետք հողին նոր սեփականատէրը կը տնօրինէ ամփողջ կալուածը, ներառեալ մատուռը:

Տ.- Եգիպտոսի մէջ քսան տարուան ձեր հոգեւոր ծառայութեան ընթացքին ինչպիսի՞ աշխատանքներ տարիք եգիպտահայ թեմէն ներս. ինչպիսի՞ փոփոխութիւններ բերիք, նկատի առնելով ձեր տարիքն ու եռանդը:

Ա.Ս.- Երբ Եգիպտոս ծառայութեան կոչուեցայ, առաջին տպաւորութեամբ կը կարծէի թէ ընելիք չկայ, քանի որ ազգային գաղափարներ եւ տեսլական ունեցող մեր հայրենակիցները ժամանակին հիմնած են այնպիսի հաստատութիւններ, ուր կարելի է ազգային կեանքը ազատօրէն կերտել: Աւելին, համայնքի նուիրեալ անձեր պատուով կը շարունակեն ազգային այդ կեանքի կազմակերպուած գործունէութիւնը: Սակայն, ներգրաւուելով տարուող աշխատանքներով եւ մաս կազմելով ծաւալուն գործունէութեան, անդրադարձայ թէ պատմութիւն, աւանդութիւններ, ազգային գործող կառոյցներ ունեցող համայնքի մը մէջ ծառայելը կարծածիս պէս դիւրին չէ. աւելի մեծ պատասխանատւութիւն է փոքրաթիւ այս համայնքին մէջ գոյութիւն ունեցող վերոյիշեալ հաստատութիւնները բաց եւ գործուն պահելը:

Այս առումով, մեր ծառայութեան առաջին հանգրուանը «Քրիստոնեայ Ընտանիք» Երիտասարդական Միութեան հետ հաւաքներն ու դասընթացքներն էին: Կարճ ժամանակի մը մէջ մեր երիտասարդներուն նախաձեռնութեամբ վերաբացուեցաւ կիրակնօրեայ վարժարանը Կիրակի օրերու դասընթացքներով, ամառնային ճամբարներով եւ ուխտագնացութիւններով: Ուրախութեամբ պէտք է նշեմ, որ այդ նոյն Կիրակնօրեայի երիտասարդներէն շատեր ամուսնական զոյգեր կազմեցին եւ անոնց զաւակները այսօր Կիրակնօրեայի սաներ են:

Ասոր զուգահեռ, հոգեւոյս մեր նախորդին՝ Զաւէն Արքեպիսկոպոս Չինչինեանի մահէն ետք, ուղղակի եկեղեցական եւ վարչական պարտականութիւններուն մէջ մտայ:

Տ. Այս քսան տարիներու աշխատանքին ընթացքին հաւանաբար ունեցաք ձեզի նեցուկ կանգնած ազգայիններ, որոնք ձեր տեսլականը ունէին. թէեւ վերջին շրջանին գաղութը իր կարեւոր անդամներէն երկուքը կորսնցուց, որոնք բաց մը ձգեցին գաղութի կեանքին մէջ: Կրնա՞ք խօսիլ այդ բոլորին մասին:

Ա.Ս.- Ինչպէս նշեցի, պատմական, աւանդութիւն ունեցող եւ գործունէութիւն ծաւալող համայնքի մը մէջ ծառայելը դիւրին չէ: Բարեբախտաբար սակայն մեր համայնքի նուիրեալ, հայրենասէր ու գաղափարակիր անձերու համատեղ գոր-

ծակցութիւնը մեծապէս նպաստած է այդ ծառայութիւնը լաւագոյնս իրականացնելուն մէջ: Անուններ թուելու պարագային մեղանշած կրնամ ըլլալ, սակայն չեմ կրնար չիշել Պրն. Պերճ Թէրզեանը, որուն Քաղաքական Ժողովի ատենապետութեան շրջանին Առաջնորդական Տեղապահ, ապա Առաջնորդ ընտրուեցայ: Աւելին, գործակից ժողովական անդամներու հետ միասին այդ տարիներուն Առաջնորդարանի գործունէութեան հիմնական սկզբունքները կարելի եղաւ ճշդել:

Դժբախտաբար իրականութեան մը առջեւ զիս կը գտնեմ նաեւ, ուր զգալի են բացակայութիւնը շատերու, որոնք իրապէս մեծ նպաստ ունեցած են ծառայութեանս ընթացքին, մարդիկ, որոնք իրենց գիտակից ամբողջ կեանքը նուիրած են այս համայնքին՝ եգիպտահայութեան, անոր ազգային կեանքին եւ մնայուն հետք ձգած են կեանքիս եւ առաջնորդական ծառայութեանս մէջ: Ի մասնաւորի պարտաւոր եմ յիշել ներկայ Քաղաքական Ժողովի վախճանեալ ատենապետ Օննիկ Պըլըքտանեանը, ազնիւ, գիտակից եւ նուիրեալ հայ մը, որուն հետ եր-

կար տարիներու գործակցութեան պատիւը ունեցած եմ: Ցաւով պիտի յիշեմ նաեւ մեզմէ անժամանակ հեռացած տոքթ. Վիգէն Ծիգմէճեանը, ՀԲԸՄ-ի եւ համայնքիս նուիրեալ զաւակը:

Տ. Ինչպիսի՞ն են մեր եկեղեցւոյ յարաբերութիւնները Եգիպտոսի Ղպտի համայնքին եւ քրիստոնեայ այլ դաւանանքներուն եւ անոնց պետերուն հետ. միացեալ ձեռնարկներ կը կազմակերպուի՞ն, միացեալ պատարագներ տեղի կ'ունենան եւ այլն:

Ա.Ս.- Հոգելոյս մեր նախորդը՝ Զաւէն Արք. Չինչինեան մեծ հեղինակութիւն կը վայելէր Ղպտի Ուղղափառ եւ քրիստոնեայ այլ համայնքներու առաջնորդներուն մօտ: Իր հետ միասին մասնակցած ենք նաեւ աւանդութիւն դարձած համատեղ կազմակերպուող ժողովներուն: Տարիներու ընթացքին մենք եւս շարունակած ենք ստեղծուած ջերմ յարաբերութիւնները պահել:

Նշեմ որ ճիշդ տասը տարի առաջ, հիմնուեցաւ Եգիպտոսի Եկեղեցիներու Միութիւնը, որուն ներկայ գտնուած ենք նաեւ

մենք: Նոյն միութեան մաս կը կազմեն Եգիպտոսի մէջ գործող հիմնական համայնքները՝ Ղպտի Ուղղափառ Եկեղեցին, Յոյն Ուղղափառ Եկեղեցին, Ղպտի Կաթողիկէ Եկեղեցին, Անկլիգան Եպիսկոպոսական Եկեղեցին եւ Աւետարանական Եկեղեցին: Յիշեալ հինգ եկեղեցիներէն իւրաքանչիւրին հովանիին տակ ներառնուած են նաեւ համապատասխան դաւանակից եկեղեցիներն ու համայնքները:

Տ. Ուրեմն մեր Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցին կը գործէ Ղպտի Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ՝ հովանիին տակ:

Ա.Ս.- Նկատի ունինք, որ բոլոր եկեղեցիները Եգիպտոսի մէջ առանձին միաւոր կը կազմեն եւ գործեն անկախաբար, սակայն վերոյիշեալ միութեան մէջ իւրաքանչիւրը ներառնուած է իր դաւանակից ընտանիքին մէջ. օրինակ՝ Հայ Առաքելական եւ Ասորի Ուղղափառ Եկեղեցիները՝ դաւանակից Ղպտի Ուղղափառ Եկեղեցւոյ հովանիին տակ:

Ասկէ զատ սերտ յարաբերութիւններ ստեղծած ենք յատկապէս Ղպտի Ուղղափառ Եկեղեցւոյ կեդրոն շրջանի Առաջնորդ Ռաֆայէլ Եպիսկոպոսին հետ: Իր իսկ նախաձեռնութեամբ տարին մէկ անգամ համատեղ Ս. Պատարագ կը մատուցենք քոյր դաւանակից եկեղեցիներու մասնակցութեամբ: Ասկէ զատ, ամէն տարի հոգեւոր-մշակութային հանդէսներ կը կամգակերպուին, որուն իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն քոյր եկեղեցիներու դպրաց դասերը եւ երգչախումբերը:

Տ. Քանի մը օր առաջ հիւրաբար ձեր մօտ կը գտնուէր Խաժակ Եպիսկոպոս Պասմաճեան, կարելոր հանդիպում-ժողովի մը համար. կրնա՞ք խօսիլ այդ մասին:

Ա.Ս.- Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ եւ Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներու միջեւ Աստուածաբանական հարցերու շուրջ երկխօսութեան հարթակ մը ստեղծուած է եւ այս նպատակով կազմուած յանձնախումբը ամէն տարի ժողով կը գումարէ եւ քննարկումներ կ'ունենայ թեմայի մը

շուրջ: Այս տարի յիշեալ յանձնախումբը իր հերթական՝ 19-րդ ժողովը գումարեց Եգիպտոսի մէջ՝ Ղպտի Ուղղափառ Եկեղեցւոյ հիւրընկալութեամբ՝ Ս. Կոյս Մարիամի ուսուցումի նիւթին շուրջ: Ժողովի նիստերուն Խաժակ Սրբազանը կը ներկայացնէր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը, իսկ Մակար Եպս. Աշքարեան՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը:

Խաժակ Արքեպիսկոպոս Պարսամեան ներկայիս Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակն է, նստավայրը՝ Հռոմ:

Տ.- 60-ական թուականներուն Եգիպտոսէն բաւական թիւով հայեր գաղթեցին, հակառակ անոր, որ անմիջական անապահովութիւն կամ վտանգ չկար: Եթէ այդ օրերուն Եգիպտոսի գաղութը չնօսրանար, այսօր թերեւս որքան զօրաւոր գաղութ մը պիտի ունենայինք: Այսօր եւս կարգ մը երիտասարդ ընտանիքներ կը գաղթեն, հակառակ այն բազմաթիւ առաւելութիւններուն, զոր գաղութը կը շնորհէ իր զաւակներուն, ինչպէս է պարագան դպրոցական եւ համալսարանական կրթաթոշակներու չգոյութեան, բժշկական ապահովութեան եւ այլն: Կը կարծէ՞ք որ պէտք է ճիգ թափել եւ համոզել այդ

գաղթողները, որ մնան եւ բարգաւաճեն գաղութը:

Ա.Ս.- Ճիշդ է որ Եգիպտոսէն հեռացողներ եղան, բայց արդար ըլլալու համար պէտք է նշենք, որ 2011 թուականի յեղափոխութենէն յետոյ միայն քանի մը ընտանիք փոխադրուեցաւ, հիմնական մասը՝ Հայաստան: Համեմատաբար կրնանք ըսել, որ հո՛ւս է հայութիւնը եւ երկրէն հեռանալու մասնաւոր շարժում նկատելի չէ: Աւելի մօտէն եթէ ուսումնասիրելու ըլլանք, պիտի տեսնենք, թէ պարագաները զուտ անհատական բնոյթ կը կրեն եւ կապուած են մարդոց աշխատանքին հետ, այլ ոչ յատկապէս երկրին մէջ ծագած հարցերուն եւ անոնց հետեւանքով ստեղծուած մտահոգութիւններուն: Անշուշտ, Ազգային Առաջնորդարանը յանձն առած է որոշ ծախսեր, որոնք այսօր ծանր բեռ պիտի ըլլային ընտանիքի մը համար, միւս կողմէ սակայն ճիշդ չէ ընտանիք կազմել, յոյսը դնելով միայն կազմակերպութեան մը կամ միութեան մը աջակցութեան վրայ:

Հետեւաբար, մեր երիտասարդներէն շատեր, մանաւանդ վերջին տարիներուն, Միջին Արեւելքի մէջ տեղի ունեցող դէպքերուն եւ արաբական երկիրներուն մէջ քաղաքական խմորումներուն պատճառով կը փորձեն իրենց ապագան Եգիպտոսէն դուրս տեսնել: Համոզելը կամ հոս մնալու քաջալերանքը բաւարար չեն կը կարծեն: Փոխարէնը կարելի է համայնքին մէջ գործարար եւ ծանօթութեան լայն շրջանակ ունեցող անհատներու հետ միասին ռազմավարութիւն մը որդեգրել եւ մեր երիտասարդներուն համար հոս աշ-

խատանք ապահովել, կամ նոյն մօտեցումով օգնել, որպէսզի Հայրենիք փոխադրուին եւ հոն հաստատուին:

Ամէն պարագայի, Եգիպտոսէն դուրս գալը անխուսափելի երեւոյթ մըն է, որ բարեբախտաբար անհատական բնոյթ կը կրէ. ասիկա նկատի ունենալով, մեր հիմնական ակնկալութիւնն այն է, որ ո՛ւր ալ երթան, ապահով եւ արժանապատիւ կեանք ունենան, պահեն իրենց ինքնութիւնը եւ յատկապէս կապուած ըլլան հայրենիքին ու հայութեան:

Կը մաղթենք որ մեր հայրենիքը տեւական խաղաղութիւն եւ կեանքի նպաստաւոր այնպիսի պայմաններ ունենայ, որ բոլորն ալ Հայաստան վերադառնան:

Տ. Սուրբ Էջմիածնի կազմակերպութեամբ հերթական հաւաքներ տեղի կ'ունենան, ամէն անգամ տարբեր քաղաքի մը մէջ, որուն մասնակցած են նաեւ մեր գաղութէն երիտասարդներ: Կրնա՞ք մանրամասն գաղափար տալ այս մասին:

Ա.Ս.- 1700 ամեակի տօնակատարութիւններու ծիրէն ներս Մայր Աթոռին մէջ երիտասարդական գրասենեակ մը հիմնուած էր, որուն պատասխանատուն էի, Յովնան Արք. Տէրտէրեանի առաջնորդութեամբ եւ գլխաւորութեամբ: 2001 թուականին երբ տօնակատարութիւնները աւարտեցան, որոշ ժամանակ այդ գրասենեակին գործունէութիւնը դադրեցաւ, սակայն տարիներ ետք Վեհափառ Հայրապետի օրհնութեամբ եւ տնօրինութեամբ կեանքի կոչուեցաւ երիտասարդական այդ շարժումը, այս անգամ իբրեւ Հայ Եկեղեցւոյ Համաշխարհային երիտասարդաց Միաւորում անուան տակ (ՀԵՀԵՄ), իր կեդրոնական գրասենեակով: Հիմնական նպատակն է միաւորել համասփիւռ մեր թեմերու երիտասարդները, ներգրաւել Հայ Եկեղեցւոյ եւ ազգային կեանքի ծառայութեան մէջ եւ տարբեր առիթներով համախմբել Հայաստանի մէջ:

Եգիպտահայ թեմը առաջին իսկ օրէն իր մասնակցութիւնը բերած է սոյն գործունէութեանը՝ ուխտագնացութիւններուն

եւ ժողովներուն: Մեր երիտասարդները մասնակցած են նաեւ տարածաշրջանային երիտասարդական հաւաքներուն (Հայաստան, Եւրոպա, Ամերիկա, Ռուսաստան, Կ. Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի պատրիարքութիւններ եւ Մերձաւոր Արեւելք):

Ուրախութեամբ նշենք նաեւ, որ 2022-ին Գահիրէի մէջ տեղի ունեցաւ մեր տարածաշրջանային հաւաքը:

Տ. Որքան կը յիշեմ այս հանդիպումներէն մէկը Մոսկուայի մէջ էր:

Ա.Ս.- Այո՛, տարածաշրջանային հանդիպում էր, Ռուսաստանի եւ Եւրոպական երկիրներուն համար, բայց քանի որ պայմանները կը ներէին, ա՛յս տարածաշրջանէն երիտասարդներ եւս հրաւիրուած էին:

Տ. Նկատի առնելով վերջին տարիներու իրադրութիւնները ե՛ւ Հայաստանի, ե՛ւ տարածաշրջանին մէջ, կը կարծէ՞ք որ մեր գաղութները, մասնաւորաբար եգիպտահայ գաղութը կրնայ ազդուիլ. եթէ այո, ինչպիսի՞ ծրագիրներ ունիք յառաջիկային համար, այս առնչութեամբ:

Ա.Ս.- Ինչ որ հայրենիքի մէջ կը կատարուի անշուշտ իր ազդեցութիւնը կ'ունենայ սփիւռքեան մեր համայնքներուն վրայ: Եթէ համայնք մը աւելի՛ կապուած է հայրենիքին հետ - նկատի ունիմ ընտանեկան, ազգակցական եւ տնտեսական կապերը - ազդեցութիւնը աւելի զգալի եւ շօշափելի կը դառնայ:

Հայրենիքի գոյութիւնը սփիւռքին համար կարեւոր է եւ առաջնային: Անհատական իմաստով չէ, որովհետեւ իւրաքան-

չիւրն իր ձեւով կը պատկերացնէ հայրենասիրութիւնը, հայրենաշինութիւնը, եւ հայրենիքի հանդէպ իր սէրը տարբեր ձեւով կ'արտայայտէ: Փաստ է, որ անկախութենէն ետք սփիւռքեան մեր համայնքները եւ հայութիւնը ընդհանրապէս, իրապէ՛ս իր կապերը զօրացուցած է հայրենիքին հետ եւ մտահոգ է հայրենիքով. սակայն միայն զգացական պէտք չէ ըլլայ, այլ՝ սկզբունքային եւ գաղափարական:

Տ. Գաղափարական ըսելով ի՞նչ կը հասկնաք:

Ա.Ս.- Գաղափարական, այսինքն՝ հայրենիքին ու մեր հայրենակիցներուն համար ցանկացած որոշում գործնական հիմք պէտք է ունենայ եւ իրականաւր ըլլայ: Հարցը միայն նիւթականը չէ, թէեւ վերջին պատերազմէն ետք հայրենիքը շատ մեծ կարիքներ ունի: Մարդիկ օգնութեան կարիք ունին նաեւ հոգեբանական եւ բարոյական առումով, տարբեր բնագաւառներու մէջ, մասնագիտական աջակցութեամբ նեցուկ կենալու առումով: Միւս կողմէ, հայրենիքին, հայրենակիցներուն եւ ընդհանրապէս ազգային գերակայ հարցերու պարագային սկզբունքայինը յստակ ու գիտակցուած համոզում ունենալն է, որ գաղափարի կը վերածուի. իսկ մնացեալը այս բոլորը գործնականօրէն արտայայտելու միջոցներ են արդէն :

Տ. Շնորհակալութիւն Սրբազան հօր, որ իր ժամանակը տրամադրեց մեր հարցումներուն պատասխանելու համար:

ԳԵՐԱՇՆՈՐՀ Տ. ԱՇՈՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ (Կենսագրական հակիրճ տուեալներ)

Գերշ. Տ. Աշոտ Եպս. Մնացականեան, ծնած է 4 Նոյեմբեր 1972-ին, Հայաստանի հարաւային շրջանի Սիւնիքի մարզին Գորիսի Տաթև գիւղին մէջ եւ Գարուն անունով մկրտուած:

1979-էն 1989, իր ծննդավայրին դպրոցին մէջ, նախնական ուսումը կը ստանայ:

1989-էն 1995, հոգեւոր ուսումը կը ստանայ Ս. Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանէն ներս, աւարտաճառ պաշտպանելով «Հովնան Որոտնեցիի կեանքն ու դաւանաբանական հայեացքները» նիւթը:

22 Հոկտեմբեր 1995-ին, Գերշ. Տ. Անանիա Եպս. Արապաճեանի ձեռամբ՝ սարկաւագ կը ձեռնադրուի:

1995-էն 1996, Մայր Աթոռի ձեռագրատան պատասխանատուութիւնը կը ստանձնէ:

2 Յունիս 1996-ին, Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեանի ձեռամբ կուսակրօն քահանայ կը ձեռնադրուի:

1996-էն 2001, Հայաստանի մէջ Քրիստոնէութիւնը Պետական կրօն հռչակման 1700-ամեակի եկեղեցական յանձնաժողովի Մայր Աթոռի Գրասենեակին պատասխանատուութիւնը կը ստանձնէ:

2002-ին, վարդապետական թէզը կը պաշտպանէ «Անառակ որդիին առակը հայ մեկնողական գրականութեան մէջ» նիւթով, վարդապետական 4 մասնաւոր աստիճանները ստանալով:

Հոկտեմբեր 2002-ին, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի բարձր տնօրինումով՝ Եգիպտոսի Հայոց Թեմի առաջնորդական փոխանորդ կը նշանակուի:

21 Փետրուար 2004-ին, Եգիպտոսի Հայոց Թեմի Առաջնորդական Տեղապահ կ'ընտրուի:

2005-ին, Եգիպտոսի Թեմական Համագումար ժողովին կողմէ Եգիպտոսի Հայոց Թեմի Առաջնորդ կ'ընտրուի :

15 Յունուար 2006-ին, Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարին մէջ, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ձեռամբ Եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն եւ օծում կը ստանայ:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՐԵԿՈՑ ՄԸ

Գեղեցիկ երեկոյ մը վայելեցին եգիպտահայերը Շաբաթ, 19 Նոյեմբեր 2022-ի երեկոյեան Պըլըքտանեան սրահէն ներս, ըմբռնելով ներկայութիւնը Երեւանէն յատկապէս այս առիթով հրաւիրուած բանասիրական գիտութիւններու թեկնածու Արծուի Բախչինեանին:

Հայկական Ընթերցասրահին կողմէ կազմակերպուած երեկոն կը վայելէր հովանաւորութիւնը Եգիպտահայ Թեմի Բարեխնամ Առաջնորդ Տ. Աշոտ Եպս. Մնացականեանի:

Երկու գիրքեր, հրատարակուած որպէս «Ջահակիր» թերթին յաւելուած, ներկայացուցան թերթի խմբագրին՝ Հայկ Աւագեանի եւ Արծուի Բախչինեանի կողմէ: Հանդիսութիւնը կը վարէր Հայկ Աւագեան:

Այս երեկոյին մաս կը կազմէր նաեւ Էտուին Ժերար Համամճեան, որուն կեանքին եւ բեմադրիչի գործունէութեան մասին է «Ջահակիր»-ի ԽԹ. (թիւ 49) յաւելուածը՝ «Գաղափարապէս Համակուած Արուեստագետը» խորագրով: Պէտք է անպայման յիշել, որ Համամճեան թոռն է եգիպտահայ սօփրանօ Վալանթին Ամիրայեանի, որուն նուիրուած մենագրութիւնը լոյս տեսած է որպէս «Ջահակիր»-ի յաւելուած (Խ. 40):

Համամճեան, որ վերջին քանի մը տարիներուն կայք հաստատած է Գահիրէի մէջ, ներկայացուցած էր նկարչական գործեր, որոնք կեանքի եկած են այդ շրջանին:

Բացման իր խօսքին մէջ Հ. Աւագեան ըսաւ, անդրադառնալով հիւրին՝ Ա. Բախչինեանի.

«Կարելի է զինք «սփիւռքահայ» կոչել, որովհետեւ այնքան բան գրած է սփիւռքի եւ սփիւռքահայերու մասին», ցոյց տալով մէկ քանին անոր հրատարակած գիրքերէն, ինչպէս «Հայաստան Սկանտինավիա» 2003, «Նափոլիոն Պոնափարթ եւ հայերը» 2003, «Armenia Sweden Historical and Cultural relations» 2006, «Հայերը Չինաստանում» 2017, «Հայ-Ճաբոնական պատմական եւ մշակութային առնչու-

թիւները» 2018, «Յուշեր գաղութահայ կեանքից» Եւկենիա Արիստակեանի անտիպ ձեռագիրները պարուհիի մը, որ 1947-ին Հայաստան ներգաղթելէ առաջ 30 տարի Եգիպտոս ապրած է որպէս կարեւոր աստղ մը պարային արուեստին մէջ: Այս գիրքին Ա. տպագրութիւնը Հայաստան ըլլալէ ետք, երկրորդ անգամ հրատարակուած է Եգիպտոս, նկատի առնելով անոր մեծ առնչութիւնները երկրին հետ:

Ասոնք միայն քանի մը օրինակ են Բախչինեանի բազմաթիւ հրատարակութիւններէն, որոնք բանասիրականին կողքին նաեւ երկու վէպեր կ'ընդգրկեն:

Բացման խօսքին մէջ Աւագեան անդրադարձաւ «Սփիւռք» եզրին, անոր ունեցած բազմաթիւ իմաստներուն, ազդեցութիւններուն եւ օգտագործումի տարբերակներուն, անդրադառնալով նաեւ անոր կարեւոր բայց չմշակուած յարաբերութիւններուն, Հայաստանի հետ:

«Ի՞նչ գիտենք Սփիւռքի մշակոյթին եւ պատմութեան մասին, ի՞նչ գիտենք եգիպտահայութեան վերջին մէկ ու կէս դարու պատմութեան մասին» հարց տուաւ Աւագեան, եւ որպէս օրինակ ըսաւ.

«Գիտենք որ 1920-ական թուականներուն Եգիպտոս ունեցած է աստղային սփրանօ մը՝ Վալանթին Ամիրայեան, որ

Նեղոսի սոխակը անուանուած է: Կամ տասը տարի անընդմիջաբար Եգիպտոսի անպարտելի կռփամարտիկը դարձած Հայկ Ասատուրեան» (Հայկ Ասատուրեան Էտուին ժերար Համամճեանի խորթ մեծ հայրը եղած է. իսկ Համամճեանի բուն մեծ հայրը, Վալանթին Ամիրայեանի առաջին ամուսինն էր՝ մարզական յայտնի գործիչ Ստեփան Ամիրայեան):

Երեկոն ուներ երեք ներկայացումներ՝ նկարչական ցուցահանդէս է. Համամճեանի, հրատարակութիւնը «Վահագնի Ծնունդը» գիրքին, որ յիսուն լեզուներով կու տայ հայ գրականութեան առաջին շրջանի գլխաւոր գործը. այդ լեզուներուն մէջ են այնպիսիներ, որոնցմով առաջին անգամ է որ հայերէնը կը թարգմանուի, ինչպէս գնչուերէն, մոնկոլերէն, մակեդոներէն, լաոսերէն, ուզպէքերէն, պենկալերէն, քմերերէն, քրտերէն եւ այլն: Եւ երրորդ ներկայացումը՝ Հայերը Եգիպտական սինէմային մէջ, որուն նուիրուած են «Ջահակիր»ի յաւելուածներուն թիւ 41-47-ը:

Հակառակ անոր որ երեկոն կը բեւեռուէր

արուեստի երեք երեւոյթներու՝ նկարչութեան, թարգմանական գրականութեան եւ սինէմային վրայ, Սփիւռք եզրը սակայն, որպէս ենթաթեքսթ կը խլէր կարելոր բաժինը, որովհետեւ ինչ որ ներկայացուեցաւ Սփիւռքի ծնունդ է, կամ անոր շուրջ դարձող: Այս կը շեշտէր Հայկ Աւագեանի բացման խօսքը:

Աւագեանի խօսքին մէջ կարելոր հարցադրումներ կային, որոնք հաւանաբար կորսուեցան աւելի մատչելիին՝ նկարներու ցուցադրութեան, կամ Բախչինեանի եւ Համամճեանի անմիջական խօսքերուն տակ: Բայց հարցադրումները հաւանաբար իրենց արձագանգը պիտի գտնեն եւ պատասխաններ փնտռեն բոլոր անոնց միտքերուն մէջ, որոնք ունակութիւնը ունին արուեստի շօշափելի երեւոյթներէն անդին, անոր տակ թաքնուած բազմաթիւ հարցերու դրսեւորումները տեսնելու:

Երեկոյթը կը մնայ իսկական վայելքի յիշատակ մը ներկաներուն մտքին մէջ, գալիքին համար ակնկալիքներ սերմանելով:

ՓԱՍՏԱԳՐԱԿԱՆ ՖԻԼՄԻ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, 22 Դեկտեմբեր 2022-ին, «Պըլքտանեան» հանդիսասարահին մէջ, Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի կազմակերպութեամբ տեղի ունեցաւ Իսամ Նակի-ի նկարահանած «Մոռացուած Հայրենիք» փաստագրական ֆիլմի ցուցադրութիւնը: Միջոցառման ներկայ էին Թեմիս բարեխնամ Առաջնորդ՝ Գերաշնորհ Տ. Աշոտ Եպիսկոպոս Մնացականեան, Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդ՝ Գերապայծառ Գրիգոր Օգոստինոս Եպիսկոպոս Գուսան, Եգիպտոսի մէջ ՀՀ դեսպանատան Հիւպատոս Տիար Ռաֆայէլ Մովսիսեան, Գահիրէի Թեմական եւ Քաղաքական ժողովներու անդամներ: Ցուցադրութեան ներկայ էին նաեւ ֆիլմարուեստի ներկայացուցիչներ, Եգիպտոսի զանգուածային լրատուամիջոցներու լրագրողներ, հիւրեր եւ համայնքայիններ:

Բացման խօսքով նախ հանդէս եկաւ Տոքթ. Արմէն Մազլումեան: Այնուհետեւ ցուցադրուեցաւ ֆիլմը, որ կը ներկայացնէր 2020-ին Լեռնային Ղարաբաղի պատերազմին հետեւանքով ստեղծուած իրավիճակը, տեղահանուած հայերու տառապանքները եւ անոնց առօրեան, մարտահրաւերներու անորոշ ապագան, որուն առջեւ ականայ յայտնուած են: Ցուցադրութեան աւարտին Իսամ Նակի ամփոփ կերպով բացատրութիւններ տուաւ

ֆիլմի նկարահանման դրդապատճառներուն եւ նպատակին մասին, անդրադառնալով նաեւ նկարահանումներուն ընթացքին իր ունեցած խոր տպաւորութիւններուն: Յիրաւի, թէ՛ ֆիլմին եւ թէ՛ խօսքին մէջ նկատելի եւ տեսանելի էին հեղինակին անկեղծ ու ջերմ նուիրումը հանդէպ Հայաստանի եւ Արցախի եւ հոն ապրող հայ ժողովուրդի զաւակներուն:

Վերջաւորութեան Իսամ Նակի պատասխանեց ներկաներու հարցերուն եւ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց, որոնք իրենց նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը բերած են ֆիլմի պատրաստութեան աշխատանքներուն, ի մասնաւորի Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանին, ինչպէս նաեւ Տոքթ. Արմէն Մազլումեանին:

Նշենք, որ ֆիլմին առաջին ցուցադրութիւնը կայացած է այս տարի, Երեւանի մէջ, «Ոսկէ Ծիրան» ֆիլմի միջազգային փառատօնի ծիրէն ներս, եւ մեծ ընդունելութիւն գտած է հայ եւ օտար շրջանակներու մէջ, ինչպէս նաեւ գնահատուած է ֆիլմարուեստի օտար քննադատներու կողմէ: Յաջորդաբար ցուցադրութիւններ կայացած են նաեւ Գորիս եւ Գիւմրի քաղաքներուն մէջ:

Եգիպտոսի Հայոց Թեմի կայքէջէն քաղուած

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐ ՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ՆՄԱՆ

Երբեմն այնքան տարած կ'ըլլանք մեր հեռուոր անցեալը պեղելով եւ հաստատագրելով, որ մօտիկ անցեալը կը մոռնանք, չենք արձանագրեր ու յետոյ, երբ արդէն ա'լ ուշ է, կը լծուինք անցեալ դարձած մեր այդ օրերը պեղելու, հաստատագրելու:

Այսօր աւելի քան յստակ է եւ փաստուած, որ Եգիպտոսի մէջ գործող առաջին լուսանկարիչները, չախչախիչ մեծամասնութեամբ հայեր եղած են, որոնց անունները եթէ կը յիշենք այսօր, անոնց գործն ու մանրամասնութիւնները արդէն մոռցուած են:

Լուսանկարիչներու մասին պեղումի եւ ուսումնասիրութեան մը հետեւանքն է Եգիպտոսի Տեսիլ Միտիկեանի 2022-ի ֆիլմը՝ «Սատանային Գործ»ը, որ ցուցադրուեցաւ Շաբաթ, 21 Յունուար 2023-ին, Պըլլքտանեան սրահէն ներս, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան:

Երեկոն կազմակերպուած էր համատեղ գործակցութեամբ Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանին եւ ՀԲԸՄիութեան Գահիրէի Մասնաճիւղին, եւ կը վայելէր հովանաւորութիւնը Եգիպտոսի Թեմի Բարեջան Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Աշոտ Սրբազան Մնացականեանի. ներկայ էր նաեւ Արհիպապատիւ Տ. Գրիգոր Օգոստինոս Եպս. Գուսան, Վիճակաւոր Եգիպտոսի Հայ Կաթողիկէ Համայնքին:

«Տասը տարուան ընդմիջումէ մը ետք Եգիպտոսի երիտասարդուի Ազատը կը վերադառնայ Գահիրէ, Եգիպտոսի լուսանկարիչներու գործերով ցուցահանդէս մը կազմակերպելու համար: Մանկութեան տունն ու երիտասարդութեան քաղաքը ընտանեկան ցաւալի անցեալ մը կը յիշեցնեն եւ կ'արծարծեն ինքնութեան եւ

ապագային հետ կապուած հարցեր», ինչպէս կը կարդանք հրաւեր-ծանուցումին վրայ:

Ֆիլմը, որուն տեւողութիւնը 21 վայրկեան է, մասնակցած է Եգիպտոսի վերջին՝ 44-րդ ֆիլմի փառատօնին, որպէս մասնակցող վաւերագրական վեց ֆիլմերէն մէկը, թէւ ֆիլմը ամբողջովին վաւերագրական չէ, այն իմաստով, որ վիպական տարրեր եւս կան այնտեղ:

«Ուզեցի քիչ մը վիպականացնել ֆիլմը, որովհետեւ կը կարծեմ թէ ամբողջովին վաւերագրական ֆիլմ մը կրնար այն-

քան ալ հետաքրքրական չըլլալ», կ'ըսէ բեմադրիչը:

Բացման խօսքով հանդէս եկաւ դոկտ. Արփի Խաչերեան, որ ըսաւ՝ «Այս կարճ ֆիլմով Միտիկեան իր յարգանքի տուրքը կու տայ Եգիպտոսի լուսանկարիչներուն, որոնք վաւերագրած են Եգիպտոսի պատմութիւնը, անոր հռչակաւոր դէմքերը, ազգային գործիչները, ընտանիքներն ու ժողովուրդը ընդհանրապէս», ապա ներկայացուց Տ. Միտիկեանի հակիրճ կենսագրականը:

Տեսիլ Միտիկեան, որ ֆիլմին բեմադրիչը ըլլալու կողքին, նաեւ վերցուցած է գլխաւոր դերը, շատ կարճ խօսքով յայտնեց իր շնորհակալութիւնը հովանաւոր կողմերուն՝ Եգիպտոսի Ազգային Առաջնորդարանին եւ ՀԲԸՄիութեան Գահիրէի մասնաճիւղին:

Տեսիլ Միտիկեան, հետաքրքրութեամբ դիտելէ ետք իր ծնողներուն եւ մեծ ծնողներուն բազմաթիւ լուսանկարները, երբ կ'ունենայ գաղափարը ցուցահանդէս մը կազմակերպելու հին լուսանկարներով, կը հանդիպի բազմաթիւ անել ճամբաներու, որոնք զինք կը զարմացնեն՝ «Ո՛ր են

այսօր այդ լուսանկարիչները, ո՞ր գացեր-անհետացեր են, ինչո՞ւ ոչ ոք ջանք թափած է անոնց մասին տեղեկություններ հաւաքելու եւ անոնց գործերը պահելու համար»:

Այս ֆիլմը, հակառակ իր կարճ ըլլալուն, կրցած է իր մէջ ամփոփել սփիւռքահայ երիտասարդները մտահոգող կարեւոր հարցեր, ինչպէս ինքնութեան, պատկանելիութեան ու մանաւանդ լեզուի հարցը. մանաւանդ այս վերջինը գեղեցկօրէն թարգմանուած է ֆիլմին մէջ օգտագործուող չորս լեզուներուն գոյութեամբ՝ հայերէն, արաբերէն, անգլերէն եւ ֆրանսերէն, որոնցմէ գոնէ երեքը յաճախ սփիւռքահայ երիտասարդներուն առօրեային մաս կը կազմեն:

Ֆիլմը դիտելէ ետք, քննարկման բաժինը վարեց դոկտ Արթո Պըլըքտանեան, որ իր հարցումները ուղղելէ ետք բեմադրիչին՝ Տեսիլ Մխտիկեանի եւ մասնակցող դերասաններէն երկուքին՝ Քրիստափոր Միքայէլեանի եւ Հրակ Միքայէլեանի, առիթ տուաւ որ ներկաները եւս իրենց հարցումները ուղղեն բեմադրիչին:

Հակիրճ Կենագրութիւն Տեսիլ Մխտիկեանի.

Ծնած է Փարիզ, ծնողք ունենալով եգիպտահայ հայր՝ Քարիմ Մխտիկեան եւ ֆրանսահայ մայր՝ Զուարթ Ծիղանեան:

Հասակ նետած է Գահիրէ, ուր շրջանաւարտ եղած է Ֆրանսական Լիսէէն:

Համալսարանական ուսումը ստացած է Ֆրանսա: 2018-ին ւարտած է Լէգոլ տը լա Սիթէ Տիւ սինէմա (L'ecole de la Cite') կաճառին բեմադրութեան բաժինը:

Վերջին հինգ տարիներու ընթացքին Մխտիկեան կը զբաղի շարժանկարով:

«Սատանային Գործը» ֆիլմին առաջին ցուցադրումը կատարուած է Նոյեմբեր 2022-ին, Գահիրէի 44-րդ Միջազգային ֆիլմի փառատօնին:

ՖԻԼՄԻ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ

Դոկտոր Արթո Պըլըքտանեան, որ կը վարէր այս քննարկումը, իր առաջին հարցումները բնականաբար ուղղեց ֆիլմի բեմադրիչին՝ Տեսիլ Մխտիկեանի:

Հարցում Ա. – Գիտենք որ այս ֆիլմի ստեղծումին մէջ անհատական փորձառութիւնդ մեծ տեղ ունի. կրնա՞ս մեզի ըսել, թէ ճիշդ ի՞նչն էր որ ներշնչեց քեզ այս ֆիլմին բեմադրութեան ձեռնարկումին:

Տ. Մխտիկեան – Ամբողջ պատմութիւնը սկսաւ եգիպտահայ լուսանկարիչներու մասին ուսումնասիրութենէն: Այնքան պատմութիւններ կան անոնց մէջ պահուած, այնքան մշակութային երեւոյթներ, որ անպայման ուզեցի բան մը ընել անոնցմով:

Ա. Պ. Շատ հետաքրքրական է. բայց կ'ուզէի հարցնել՝ ֆիլմը վիպականացած վաւերագրութիւն մըն է կրնանք ըսել. արդեօ՞ք ատիկա գիտակից ընտրութիւն մըն էր:

Տ. Մ. Այո՛, որովհետեւ տասը տարուան բացակայութենէ մը ետք էր որ կը վերադառնայի, կ'ուզէի հեռաւորութիւն մը առնել անհատականէն, միաժամանակ սակայն մէջը ըլլալ. ամենէն լաւ ձեւը պատմութիւնը վիպականացնելը պիտի ըլլար: Նաեւ որովհետեւ վաւերագրական ֆիլմերը որոշ սահմանափակումներ կը պարտադրեն, մինչ վիպականացումին մէջ կրնամ աւելի ազատ շարժիլ որպէս բեմադրիչ եւ տեղ ունենալ երեւակայելու համար: Փորձեցի այս երկու մօտեցումներէն օգտուիլ:

Ա. Պ. Շատ հետաքրքրական կը գտնեմ հերոսուհիին տրուած անունը՝ Ազատը, որ թէեւ աւանդական անուն մըն է, միաժամանակ հայերէնով կը նշանակէ ազատ (ըսուած անոնց համար, որոնք հայերէն չեն գիտեր). ասիկա ներկային եւ անցեալին միջեւ լարում կը ստեղծէ, միաժամանակ կը բացայայտէ ազատ ըլլալու մեր ձգտումը: Կ'ուզե՞ս այլ բան աւելցնել, ուրիշ հարցումներու անցնելէ առաջ:

Տ. Մ. Երբ կը նախապատրաստուէի այս աշխատանքին, երկու ապրումներ իշխած էին վրաս՝ հպարտութիւն եւ խորունկ տրտմութիւն, որովհետեւ ես կը խօսիմ անցեալի լուսանկարիչներուն մասին միայն, մինչ այլ ասպարէզներու մէջ եւս նման բան կրնայ տեղի ունեցած ըլլալ:

Ա. Պ. Ֆիլմէն յստակ էր այն դերը, զոր մեծ մեծ մայրդ ունեցած է, եւ բաւական տուեալ ապահոված քեզի համար:

Տ. Մ. Մենք կը խօսինք միայն լուսանկարիչներու մասին եւ անընդհատ կ'ըսենք՝ մարդ չմնաց, ո՞ր գացին, ո՞ր անհետացան: Հոսկէ կու գայ տխրութիւնը եւ անշուշտ մեծ մեծ մօրս պատմութենէն, որ շատ տխուր է:

Ա. Պ. Հարցումը Հրակ Միքայէլեանին կ'ուղղեմ. դուն կը խաղաս դերը մէկու մը, որ շատ նման է քեզի՝ ակումբ կը յաճախես եւ բաւական մէջն ես գաղութի կեանքին. ի՞նչ կը խորհիս Եգիպտոսի մէջ հայօրէն ըլլալու եւ ապրելու մասին:

Հ. Մ. Սկիզբը բաւական դժուար էր՝ ընտանիքէդ ներս կ'ապրիս որպէս ամբողջական հայ, բայց երբ փողոց կ'ելլես, ոչինչ կը գտնես հայկական, ամէն բան եգիպտական է: Ընտանիքն ու ակումբը սակայն կ'օգնեն, որ կորսուած ըլլալու ապրում չունենաս եւ գիտնաս որ որոշ հաւաքականութեան մը մաս կը կազմես, մանաւանդ որ կ'ապրիս երկու շատ հարուստ մշակոյթներու՝ հայկականին եւ եգիպտականին մէջ: Անգամ մը որ անդրադառնաս անոր, հարցը կը դիւրանայ:

Ա. Պ. Հոյակապ է ասիկա արտայայտելը: Յաջորդ հարցումս Քրիս Միքայէլեանին է. Քրիս, դուն եւս ֆիլմին մէջ կը խաղաս դեր մը, որ շատ նման է քեզի, որպէս մէկը, որ կը պահէ, հինէն եկած իրերուն վրայ կը գուրգուրայ:

Ք. Մ. Պահել պահել պահել ... բայց տարածք կ'ուզես այդքան բան պահելու համար. Յաճախ կը տատամսիմ՝ նետեմ

թէ ոչ, ասիկա՞ նետեմ թէ միւսը ... Գալով Ալպանի լուսանկարներուն. ես քաղաքին կեդրոնի շրջանը ծնած եմ, իմ օրերուս, երբ քաղաքի փողոցներէն քալէիր, լուսանկարիչներուն ցուցափեղկերը կը դիտէիր, ինչպէս Ալպանի, Կարոյի եւ այլ հայ լուսանկարիչներու խանութներուն ցուցափեղկերը, շատ հետաքրքրական էր դիտել նորապսակներու, փոքրիկներու, ընտանիքներու լուսանկարները: Լուսանկարուիլը այն օրերուն ընտանեկան կարեւոր արարողութիւն մըն էր, երբ զաւակ մը ծնէր, մէկ տարեկան ըլլար, երկու ... ընտանիքը բոլոր անդամներով կը նկարէր: Սովորութիւններ էին ասոնք: Օրինակ Կարօ լուսանկարիչը շրջան մը սովորութիւն ըրած էր փոքրիկներ նկարել եւ մրցում յայտարարել անոնցմէ ամենէն աղուորը ընտրելու, որուն համար կարելոր անձերէ կազմուած դատակազմ (*ժիւրի*) մըն ալ կը հրաւիրէր: Յետոյ այդ լուսանկարները թերթին մէջ կ'երեւէին: Աւելի ուշ առիթը ունեցայ երկարատեւ աշխատելու Տիկին Ալպանի լուսանկարչական խանութին մէջ եւ տեսայ թէ ինչպիսի՞ ծէս մըն էր լուսանկարուիլը. նախ կու գային նկարուելու, քանի մը տարբեր կեցուածքներով, յետոյ կու գային նկարները դիտելու եւ անոնցմէ իրենց հաւանածը ընտրելու, յետոյ այդ ընտրուածներուն տպագրելու չափը ընտրելու՝ փոքր, միջակ, մեծ եւ այլն: Մէկ խօսքով՝ ընտանեկան կարեւոր սովորութիւն մըն էր լուսանկարուիլը: Այսօր ամէն մարդ լուսա-

նկարիչ է՝ բջիջայինով պատկեր կը քաշուի եւ անմիջապէս կը տեսնէ նկարը: Երբ Ալ-պանին հետ կ'աշխատէի, մեծ հարց էր **նէկարթի** կամ թուղթ գտնելը: Երբ Տեսիլը իր աշխատանքին սկսաւ, «հոյակապ է» մտածեցի: Կը հիանամ իր վրայ, իր բծախնդիր աշխատանքին վրայ: Կը կարծէի թէ **քապրէրը** արագ-արագ պիտի նկարէ, եւ երկու ամիսէն ֆիլմը պիտի ցուցադրէ: Բնաւ այդպէս չէր սակայն: Ես անծնապէս ականատես եղայ իր ծանր աշխատանքին: Նոյն քատրը քանի-քանի անգամներ կը նկարէր, մինչեւ լաւագոյնին հասնէր: Ես ալ, որ առաջին անգամն էր որ ֆիլմի մը մէջ դեր կ'առնէի, պէտք ունեցայ դերս շատ լաւ սորվելու: Ամէն անգամ տունէն կը հարցնէին՝ ե՞րբ պիտի ամբողջանայ ֆիլմը: Ես ալ իրեն կը հարցնէի՝ «Տեսի՛լ, ե՞րբ պիտի տեսնենք ֆիլմը»: «Շուտով, շուտով, թարգմանութիւնը կ'ընեն, այս կ'ընեն, այն կ'ընեն ...» կ'ըսէր: Իրապէս ծանր եւ երկարատեւ՝ մէկ ու կէս տարի տեւած աշխատանք էր. իրապէ՛ս կը հիանամ:

Ա. Պ. Հիմա կը դառնանք ներկաներուն եւ կը սպասենք իրենց հարցումներուն:

Հարցում – Ուրկէ՞ ներշնչուած ես ֆիլմին խորագրին համար՝ «Սատանային Գործը»:

Տ. Մ. Ֆիլմին մէջ տեղ մը արդէն կ'ըսուի՝ երբ Ֆարուք Թագաւոր առաջին անգամ կը լուսանկարուի եւ յետոյ կը տեսնէ իր լուսանկարը, առաջին խօսքը կ'ըլլայ «Ասիկա սատանայի գործ է»: Անշուշտ սատանայի գործ ըսելով յաճախ ժխտական կը հասկնանք, այստեղ սակայն աւելի դրականօրէն ըսուած է այս խօսքը:

Դիտարկում մը՝ Կարօ Թապաքեան – 21 վայրկեաններու ընթացքին հանդիսատես եղայ բոլոր գաղափարներուն, որոնց վրայ աշխատած եմ որպէս արհեստավարժ թարգմանիչ մասնագիտացած Եգիպտոսի արդի եւ ժամանակակից պատմութեան մէջ. կը կարծեմ որ մեր բոլոր աշխատանքը եղած է Եգիպտոսի արդի շրջանին՝ Մոհամմէտ Ալիէն՝ 1805-էն սկսեալ մինչեւ յեղափոխութիւն՝ 1952. ոչինչ ըրած ենք ժամանակակից շրջանը՝ 1952-էն մինչեւ 2011 ներկայացնելու հա-

մար: Ինչ որ դուն ըրած ես, կ'իյնայ Եգիպտոսի ժամանակակից պատմութեան մէջ: Պիտի մտածենք աշխատիլ նաեւ ա՛յս ժամանակաշրջանին մէջ: Ասկէ ետք կարծեմ պիտի կարենանք ըսել՝ Տեսիլէն առաջ եւ Տեսիլէն ետք:

Հարցում – Ինչո՞ւ չորս լեզուներու օգտագործումը ֆիլմին մէջ:

Տ. Մ. Փորձած եմ ներկայացնել Եգիպտահայու մեր վաւերական առօրեան, երբ մեր զրոյցները յաճախ երկու-երեք լեզուներով կ'ընթանան՝ հայերէն-արաբերէն-անգլերէն կամ հայերէն-արաբերէն-ֆրանսերէն: Գեղարուեստական ընտրութիւն մըն էր ասիկա ինծի համար:

Հարցում – Աւելի երկար տարբերակ մը պատրաստելու նպատակ ունի՞ս:

Տ. Մ. Կը մտածեմ, որովհետեւ այլ պատմութիւններ կային, որ չկրցայ ներկայացնել ժամանակի խտութեան պատճառով. այստեղ ներկայացուած թեմաները պիտի ընդլայնեմ եւ աւելցնեմ անշուշտ, կերպարներուն աւելի խորութիւն տալով: Նայինք ինչպէ՞ս պիտի ընթանայ:

Ա. Պ. Հետաքրքրական կը գտնեմ այն, որ ֆիլմը կը սկսի լուսանկարներու ցուցահանդէսի մը մասին, բայց այդ ցուցահանդէսը տեղի չունենար, մենք չենք տեսներ զայն. կարծես անաւարտ ձգելով այդ բաժինը, ֆիլմին շարունակութիւնը ներկայացնելու խոստում մը կը տրուի հանդիսատեսին:

Հարցում – Հին լուսանկարներու մասին պրպտում-ուսումնասիրութիւնդ ուրկէ՞ սկսար եւ հիմա ո՞ւր հասեր է այդ ուսումնասիրութիւնը:

Տ. Մ. Ուսումնասիրութիւնս սկսաւ թերեւս անոր համար, որ մեր տան մէջ բազմաթիւ սեւ-ճերմակ լուսանկարներ կային եւ միշտ ինծի կը թուէր թէ անոնք շատ ըսելիք-պատմելիք ունին: Սկսայ շուրջիններուս հարցումներ ուղղել այդ նկարներուն եւ անոնց նկարիչներուն մասին: Յետոյ մարդիկ իրենք սկսան կապուիլ հետս, ըսելու համար թէ այս կամ այն նկարիչին գործերէն ունին եւ անոնց կապուած պատմութիւններ սկսան պատմել: Այնքան տեղեկութիւն հաւաքեցի, որ

պահ մը չէի գիտեր ի՞նչ ընել այդ ամբողջ տեղեկութիւնը: Այն ատեն էր որ կարճ ֆիլմ մը պատրաստելու գաղափարը ծնաւ եւ սկսայ աշխատիլ: Երեք անգամ սակայն դադրեցուցի աշխատանքը, որովհետեւ նոր տեղեկութիւններ հաւաքած էի: Հիմա այդ ուսումնասիրութիւնը տակաւին ընթացքի մէջ է:

Հարցում – Ցեղասպանութեան տեղ տուած ես, բայց քիչ տեղ. ինչո՞ւ:

Տ. Մ. Խորքին մէջ բնաւ պէտք չէր խօսելի ցեղասպանութեան մասին, որովհետեւ ֆիլմս եգիպտահայ լուսանկարիչներու մասին է. բայց մեծ մօրաքրոջս պատմութիւնը ձեռով մը ինքզինք պարտադրեց, թէ ինչպէս կրցած է խոյս տալ եւ ստոյգ մահէ ազատիլ Զարդի օրերուն: Անպայման ուզեցի ներառնել այս անհաւատալի պատմութիւնը. ինչպէս նաեւ այլ ծեր կնոջ մը ականատեսի վկայութիւնը, որ կը լսուի ֆիլմին մէջ:

Հարցում – Ինձի համար ֆիլմին մէջ իսկապէ՛ս հանճարեղ պահ մը կար, երբ եգիպտացի երիտասարդը ճամպրուկը գոցեց, վերցուց եւ միւս ձեռքով իբր թէ լուսանկարի մեքենան առած, սկսաւ դերասանել հայերուն գաղթը Եգիպտոսէն դուրս: Ինչպէ՛ս կրցար նման տեսարան մը մտածել:

Տ. Մ. Մէկու մը հետ կը խօսէի, որ պատմեց գիրքի մը մասին՝ Մարիա Կոլիայի (Maria Golia) հեղինակութեամբ Photography and Egypt. այդ անձը ծանօթեղած է հեղինակուհիին, որուն հարցուցած է, թէ ինչո՞ւ մեծ է թիւը հայ լուսանկարիչներուն Կոլիա պատասխանած է՝ «Թէեւ մէկէ աւելի պատճառներ կան, բայց գլխաւորը այն է, որ լուսանկարչութիւնը դիրաշարժ է, այնպիսի ասպարէզ մըն է, որ կրնաս հետդ տանիլ ո՛ւր որ երթաս». այս գաղափարը կ'ուզէի տալ, անուղղակի կերպով, որմէ ծնունդ առաւ ճամպրուկի տեսարանը: Երկրորդ պատճառը այն է, որ հայերը ամէն բան ձգած-ելած էին իրենց տուններէն. նկարելը ձեւ մըն էր պահելու իրենց այսօրուան ապրած կեանքը: Երբ կը դիտէի ծնողքիս

տան սեւ-ճերմակ նկարները, ուշադրութիւն դարձուցի, որ կարծես իւրաքանչիւր ապրուած պահ նկարուած է, ամէն մանրամասնութիւններով... Ասիկա հետաքրքրութիւնս լարեց՝ ինչո՞ւ նկարել ամէն պահ. այս էր ուսումնասիրութեանս գլխաւոր դրդապատճառը՝ հասկնալ այսքան նկարներու պատճառը:

Դիտարկում երիտասարդ ակնդիրէ մը – Ըսեմ, որ շատ իմաստուն գաղափար էր Զարդի մասին ֆիլմ Չնկարելը. հակառակ ասոր, շատ բան ըսուած էր Զարդին մասին. ասիկա շատ խելացի ձեւ կը գտնեմ: Ես չէի եկած տխուր, արիւնալի, պատերազմը նկարագրող ֆիլմ մը դիտելու. ինչ որ գտայ սակայն, ինչպէս ըսուեցաւ, կը խօսի նաեւ Զարդին մասին, անուղղակի կերպով:

Վերջին խօսքը Առաջնորդ Սրբազան Հօր տրուեցաւ.

«Ես անհամբեր էի դիտելու ֆիլմը, որովհետեւ սկիզբէն ներկայացուցած էիր գաղափարների ֆիլմին մասին: Կ'ուզէի տեսնել, թէ կրցա՞ծ ես միտքինդ իրականացնել: Կը շնորհաւորե՛մ, որովհետեւ կրցած ես յաջողութեամբ իրականացնել երազանքդ: Հետաքրքրական է նաեւ, որ ըսիր՝ «Երբ կը դիտես, լուսանկարները կեանք կ'առնեն» եթէ չեմ սխալիր («Լուսանկարները ուղիներու նման են, երբ քալես հոնկէ, անոնք գոյութիւն կ'առնեն, եթէ չքալես այդ ուղիներէն, անոնք մոռացութեան կը տրուին»): Հաւանաբար բոլորն ալ ուշադրութիւն դարձուցին, որ ֆիլմին վերջաւորութեան նոր խմբանկարը կը լուծուի ճիշդ նման հին լուսանկարի մը մէջ. կարծես աւարտը սկիզբ կը դառնայ. դուն հինին մէջ մտար եւ հինը դէպի նոր կեանք բերիր ... Քեզի յաջողութիւն կը մաղթենք եւ կը սպասենք յաջորդ աշխատանքիդ: Աստուած պահապան»:

Պաշտօնական բաժնին աւարտէն ետք հանդիսատեսները երկար ատեն մնացին սրահէն ներս, վայելելով Մխտիկեանի եւ իրարու ներկայութիւնը, հիւրասիրութեան սեղաններուն շուրջ:

ԱՐՄԱՏԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ

2022-ի աշնան տեղի ունեցած ԱՐՄԱՏԻ առաջին հանդիպումն էտք, մենք միասնաբար աշխատեցանք, որ այս հանդիպումները յաջողութեամբ պսակուին: 30 փոքրիկներ եռանդով մասնակցեցան Հայաստանէն, Եգիպտոսէն, Լիբանանէն, Սուրիայէն եւ Արաբական Էմիրութիւններէն, անհամբեր նոր ընկերներու ծանօթանալու, նորութիւններ իմանալու եւ միասնաբար զուարճանալու, միաժամանակ ճանչնալու հայերէն այբուբենին անգերազանցելի գեղեցկութիւնն ու բանալու անոր գաղտնիքները:

Մենք միասնաբար զրուցեցինք այբուբենի թուային համակարգին եւ գիրերուն երկրաչափական գեղեցիկ ձեւերուն մասին, ինչպէս նաեւ արեւաժամացոյցին եւ օրացոյցերուն բանելու կերպերը սորվեցանք: Շատ ուրախ էինք որ մեր հետ էր գրչագիր վարպետ Ռուբէն Մալաեանը, որ միացաւ մեզի Երեւանի իր աշխատանոցէն: Ան ցոյց տուաւ իր գործածած գրիչներն ու թանաքը, ինչպէս նաեւ քայլ առ քայլ բացատրեց գրչագրելու ձեւերը, ոճերն ու թէքնիքները: Ան ըսաւ նաեւ, որ գեղեցիկ ձեռագիր մը ունենալը կը զարգացնէ մեր կարգապահութիւնը եւ կ'օգնէ որ դրական նայուածք ունենանք ամէն բանի հանդէպ:

Շնորհակալութիւն ձեր բոլորին, որ ԱՐՄԱՏԻ երկրորդ հանդիպումը, որ նուիրո-

ւած էր հայկական խոհանոցին, կրկին յաջողութեամբ պսակեցիք:

25 փոքրիկներ մասնակցած էին Հայաստանէն, Եգիպտոսէն, Իրանէն, Իրաքէն, Յորդանանէն, Քուէթէն, Լիբանանէն եւ Արաբական Էմիրութիւններէն:

Հալէպի եւ Դամասկոսի փոքրիկներուն բացակայութիւնը մեզ իրապէս տխրեցուց:

Շատ ուրախ էինք տեսնելով կազմ ու պատրաստ փոքրիկները, իրենց գործիքներով եւ նիւթերով, թխելու համար ոչ աւանդական թահինով եւ **չոքլէթ չիփսով** հացը, հետեւելով վարպետ խոհարարուհի Ալին Գամագեանին, որ ճիգ չխնայեց խոհանոցի հանդէպ ունեցած իր սէրն ու գիտելիքները փոքրերուն փոխանցելու:

Վերջին հանդիպումը որ տեղի ունեցաւ, հայկական տարազներուն մասին էր:

Երկու տարբեր հանդիպումներու ընթացքին աւելի քան 50 փոքրիկներ Հայաստանէն, Գանատայէն, Եգիպտոսէն, Գերմանիայէն, Իրանէն, Յորդանանէն, Քուէթէն, Լիբանանէն, Շուէտէն, Զուիցերիայէն, Սուրիայէն, Արաբական Էմիրութիւններէն եւ Միացեալ Նահանգներէն մասնակցեցան, իրենց ղրկուած տարազներու գծագրութիւններով եւ ներկի մատիտներով, պատրաստ սորվելու եւ իմանալու հայկական տարազներու արուեստին մասին:

Իսկապէս անակնկալ էր տեսնել, որ կարգ մը փոքրիկներ ներկայ էին հայկական տարազներ հագած, ինչ որ շատ աւելի հետաքրքրական դարձուց հանդիպումները եւ օգնեց մեզի աւելի հարազատօրէն ներկայացնելու հայկական տարազները:

«ԾԻԱԾԱՆ»Ի ԿԱՂԱՆԴԻ ԵԼՈՅԹԸ

Հինգշաբթի, 29 Դեկտեմբեր 2022-ին ՀԲԸՄ Գահիրէի Ծիածան մանկական երգչախումբը այցելեց Այծեմնիկ Հանգստեան Տան մեծահասակներուն: Երգչախումբի մանուկները, ղեկավարութեամբ Մօ. Միհրան եւ Տիկ. Գոհար Ղազէլեաններու, մեծահասակներուն եւ հիւրերուն համար երգեցին տասնեակէ մը անելի Նոր Տարուան եւ Սուրբ Ծննդեան նուիրուած երգեր՝ ստեղծելով ուրախ, տօնական մթնոլորտ մը Հանգստեան Տան մէջ: Երեկոյթի բացումը կատարեց Հերմինէ Իսրայէլեան, իսկ ելոյթի ընթացքին ***Santa Clause is Coming to Town*** մեներգով հանդես եկաւ Կրէթթա Էսմերեան: Հանդիսու-

թիւնը իրենց ներկայութեամբ պատուած էին Եգիպտոսի հայոց թեմի Բարեխնամ Առաջնորդ Գերշ. Տ. Աշոտ Եպս. Մնացականեան, Արժանապատիւ Տէր Յակոբ Քին. Յակոբեան, եւ Թեմական Ժողովի Ատենապետ Տիար Նուպար Սիմոնեան, նաեւ ներկայ էին Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի վարչութենէն մի քանի անդամներ: Ելոյթի աւարտին «Ջանգակներ-Ջանգակներ» երգի հնչիւններու ներքոյ անհամբերութեամբ սպասուած իր այցը կատարեց Կաղանդ Պապան, խանդավառելով ներկաները եւ իր նուէրները բաժնելով երգչախումբի մանուկներուն եւ Այծեմնիկ Հանգստեան Տան բնակիչներուն:

ԿԱՂԱՆԴԻ ՊԱՋԱՐ ԳԱՀԻՐԷԻ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԷՆ ՆԵՐՍ

Ուրբաթ, 16 Դեկտեմբեր 2022-ին ակումբին Տիկնանց Յանձնախումբը կաղանդի իր ամանդական պազարը կազմակերպած էր, նախագահությամբ շնորհալի տիկին Նաթալի Սեֆերեան-Աբիկեանի:

ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ լայնատարած մարգագետինը, քով-քովի շարուած ու գեղեցկօրէն զարդարուած սեղաններով, տօնական տեսք ստացած էր, իսկ մէկ անկիւնը զետեղուած զուարթ տօնածառն ու կողքի կրակարանը իրենց մօտ կը կանչէին լուսանկարուիլ փափաքողներու խումբերը:

Շէնքին առջեւ, իրենց պատուական տեղերը գրաւած էին պազարին ապրանքներով բեռնաւորուած սեղանները: Բացումէն շատ առաջ, անդամներ ու հա-

մակիրներ հետաքրքիր նայուածքներ կը պտըտցնէին ցուցադրուած ճոխ ու այլազան ապրանքներուն վրայ: Հոն էին թոփիկն ու սուպէօրէկը, երշիկն ու ապուխտը, լահմաճունը, քուպէպան ու կաղամբի լիցքը, անուշապուրն ու չէօրէկը, արմաւի, բալի ու կեռասի անուշները, խմորեղէններն ու աղի թխուածքները: Կաղանդի ծածկոցներն ու բարձերը աւելի եւս փայլք մը տուած էին պազարին:

Նախագահուիին հազիւ թէ կտրած էր ժապաւէնը, երբ անհամբեր ներկաները շուտով թեթեւցուցին բեռնաւորուած սեղանները:

Ճաշի ազատ սպասարկութիւնը կանոնաւոր էր եւ հեզասահ, ուր աւելի քան 200 հոգի ճաշեցին ու մինչև ուշ երեկոյ ապրեցան տօնական ժամեր:

ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ

Ուրբաթ, 23 Դեկտեմբեր 2022-ին կէսօրուան 12-էն սկսեալ ճոխ յայտագիր մը կը սպասէր ակումբի փոքրիկներուն: Օր. Արփի Ճանիկեանի նուագած կաղանդի մեղեդիները շատերու քաջալերեցին, որ երգով մասնակցին իրեն: Տիկին Նայիրի Սիմոնեան, բարձրախօսը ձեռքին, կը խրախուսէր բոլորին որ երգեն:

Աճապարարին մուտքը ակումբէն ներս մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց ու բոլոր փոքրիկները բոլորուելով անոր շուրջ, ականատես եղան զարմանալի խաղերուն:

Քիչ ետք, ելոյթ ունեցաւ Գահիրէ ՀԲԸՄԻ «Ծիածան» մանկապատանեկան երգչախումբը, խմբավարութեամբ Տիկին Գոհար Ղազէլեանի: Իսկապէս շատ յաջող ներկայացում մըն էր, որուն համար կը շնորհաւորենք յարգելի տիկին Գոհարը:

Ժամանակը եկած էր Կաղանդ Պապային այցելու-

թեան: Պզտիկները ուրախութեամբ շրջապատեցին ակումբին Կաղանդ Մաման ու անոնցմէ շատեր համարձակօրէն երգեցին ու արտասանեցին: 84 փոքրիկներ նուէրներ ստացան:

Վարձքը կատար Տիկին Նայիրի Սիմոնեանին, որ այս ճոխ յայտագիրը շատ յաջող կերպով ղեկավարեց:

Սօսի Ներերեան-Յակոբեան
Յունուար 2023

120-ԱՄԵԱՅ «ՏԻԳՐԱՆ ԵՐԿԱԹ»Ը

Ձմեռը վեհերոտ քայլերով կը մտնէ Եգիպտոս: Սակայն արեւը տակաւին ցանկութիւն չունի զիջիլ իր դիրքերը: Օրը արեւոտ է ու տաք, լուսաւոր է ու պայծառ, ժպտուն է ու ջերմ: Արեւի լուսաճաճանչ ճառագայթներու ներքոյ պայծառ կը ժպտի նաեւ Աղեքսանդրիոյ «Տիգրան Երկաթ» Մշակ. Միութեան սրահը: Դաւա-րագեղ պարտէզը իր հիւրընկալ դռները բացած է բազմաթիւ հիւրերու առջեւ: Կը շողան ժպիտները եւ հետաքրքրասէր աչքերը ամէն կողմ կը փնտռեն հայկական իր՝ ձեռակերտ, ասեղնագործութիւն, անուշ բան մը Կաղանդին համար:

Այո՛, Եգիպտոս, եւ Հայոց «Կաղանդի պազար»: Նստակեաց ծագում ու պատմութիւն ունեցող մեր ժողովուրդը՝ պատմութեան տարբեր փուլերուն մէջ, քոչուոր ցեղերու ասպատակութիւններու պատճառով հայրենագրկուեցաւ, եղաւ թափառական ու գաղթական: Բայց ուր ալ որ գնաց, ինչ երկրի մէջ ալ հանգրուանեց, այնտեղ տարածեց իր բազմաթիւ արհեստներն ու ազգային մշակոյթը: Օտար երկրի մէջ մշակոյթն ու ազգային դիմագիծը պահպանելու գործին կոչուած են հայկական մշակութային միութիւնները, հայկական ակումբները:

Մշակոյթի ցուցադրման եւ տարածման շատ օրինակներէն են աւանդոյթ դարձած պազարները: 2022 թուականի Դեկտեմբեր 2-ին Աղեքսանդրիոյ «Տիգրան Երկաթ» Մշակ. Միութեան մէջ բացուեցաւ Կաղանդի տօնական պազարը: «Կաղանդի Պազար»ը ամէն տարի կ'ըլլայ: Այս տարուան պազարը առանձնայատուկ էր, շքեղ: Օրեր, շաբաթներ սրահը աշխատանքի մէջ էր: Սրահի տիկիները իրենց բազմազբաղ ժամանակին մէջ կը ջանան որեւէ գործով օգտակար ըլլալ տօնական պազարին: Հայ կինը մայր է ու գիտնական, խոհարար է ու բանաստեղծ, ուսուցչուհի է ու գործարար, բժիշկ է ու նաեւ զինուոր, եթէ հարկ է: Պայծառ մտքի, շնորհալի ու հմուտ ձեռքերու շնորհիւ ստեղծուեցան բազմաթիւ գործեր,

անուշեղէններ, հայկական տարբեր ճաշատեսակներ, աղցաններ, անուշներ, կաղանդի աւանդական ուտեստներ եւ բազմատեսակ զարդարանքներ: Սրահին մէջ բազմած շքեղ սեղանները գայթակղիչ փայլով մը դէպի իրենց կը հրաւիրեն գեղեցիկ ու հետաքրքիր նորոյթներ փնտռող այցելուներուն:

Բազմամարդ ու խայտաբղէտ է նաեւ կանաչապատ ու գեղեցիկ պարտէզը: Այցելուներուն մէջ կը նշմարուին նաեւ օտարներ, որոնք վստահաբար գեղեցիկ եւ համեղ շատ բան գտան հայոց պազարէն: Մարդոց բազմութիւնը եւ աշխոյժ առեւտուրը կը վկայէ, որ պազարը կայացած է, տօնը՝ ստացուած եւ յոբելենական ձեռնարկներու սկիզբը տրուած: Այս գեղեցիկ պազարը կ'ազդարարէ «Տիգրան Երկաթ» Մշակութային Միութեան հիմնադրութեան յոբելենական տարուան ձեռնարկներու սկիզբը:

«Տիգրան Երկաթ» Հայ Մշակութային Միութիւնը բազմաթիւ յոբելեաններ տեսած է, փառքի ու մեծարման պակաս երբեք չէ ունեցած իր 120-ամեայ բեղմնաւոր գործունէութեան ընթացքին: Միութեան անդամներուն ժրաջան աշխատանքին շնորհիւ, մեծ շքահանդէսներով նշուած են 50, 70, 90 եւ 100 ամեայ յոբելեանները: Հայոց Մեծ Եղեռնէն դեռ շատ դարեր առաջ, Եգիպտոսի պատմութիւնը կը յիշատակէ հայերու ներկայութիւնը իր երկրի արհեստներու, մշակոյթի, բանակի, երկրի զարգացման ու կառավարման մէջ: Տակաւին 7-րդ դարուն պատմութիւնը կը վկայէ հայոց եկեղեցիներու գոյութիւնը Եգիպտոսի մէջ:

«640-ին երբ արաբները գրաւեցին Եգիպտոսը, հոն գտան հայ գաղութ մը» (Արշակ Ալպոյաճեան «Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Եգիպտոսի Նահանգը եւ Հայերը» Գահիրէ, 1960 թ. «Նոր Աստղ»):

Այս եւ բազմաթիւ այլ տեղեկութիւններ կը վկայեն հայերու մասնակցութիւնը նաեւ մայրաքաղաք Գահիրէի ստեղծման

ել կառուցման: «... 981 թուականին Հայերը ունեին եկեղեցի մը Գահիրէի մէջ, ինչ որ փաստ է թէ հայ համայնք մը կազմած էին, հիմնարկութենէն (973) հազիւ 8 տարի ետք, վասնզի Ֆաթիմեան առաջին Խալիֆան Էլ-Մոհզ Ըլ Տին Ալլահին է, որ հիմնեց Գահիրէն՝ իրեն գործակից ունենալով հայ մը՝ Վարդանը, որ բիւզանդական բանակին մէջ զօրապետ էր: Ֆաթիմեան խալիֆաներու տիրապետութեան շրջանին (969-1171), հայ գաղութը արտասովոր փայլ մը կը ստանայ՝ Եգիպտոսի տալով յաջորդաբար հայ վեզիրներու շարք մը, որոնք հարիւր տարի կը կառավարեն Եգիպտոսը, մեծ ծառայութիւններ մատուցանելով երկրին» (մէջբերումը՝ նոյն գիրքէն):

Այս հաւաստի տեղեկութիւններէն ետքը զարմանալի, կամ կասկածելի չի թուիր Աղեքսանդրիոյ 120 տարեկան մշակութային միութեան մը գոյութիւնը Եգիպտոսի մէջ: Հեռուոր 1902 թուականին հոյլ մը ազգանուէր երիտասարդներ հիմը կը դնեն «Հայկական Ընթերցասրահի» մը, որ տարիներու ընթացքին շատ հասցէներ ու անուններ կը փոխէ, բայց միշտ հաւատարիմ կը մնայ ազգանուէր իր գործունէութեան: Բազմաթիւ ատենապետներ, վարչականներ, բազում ձեռնարկներ, ցուցադրութիւններ, մեծարման հանդէսներ, հրաւիրեալ երաժիշտներ, գրողներ, արուեստագէտներ տեսած են դար ապրած այս պատերը: Շատեր եկան ու անցան՝ իւրաքանչիւրը իր գործը, նուի-

րումը թողեց Մշակութային Միութեան պատմութեան էջերուն մէջ:

Միութեան ձեռնարկներուն մէջ իրենց նշանակալի տեղն ունին նաեւ տօնական պազարները: Աւանդոյթ դարձած պազարները նոյնպէս ազգապահպանման եւ աւագ ու երիտասարդ սերունդներու համախմբման գործին կը ծառայեն: Օտարութեան մէջ ապրող ամէն կին, մայր, մեծ մայր կը ջանայ իր դստեր, իր թոռան փոխանցել երգն օրորոցի, ասեղնագործութեան գաղտնիքները՝ նրբին, խոհարարական շնորհները՝ բազում: Հայը բնութիւն մը ունի, որ չի կրնար չպահպանել ու եկող սերունդին չփոխանցել իր մշակոյթն ու հաւատքը, լեզուն ու սովորութիւնները: Քանզի եթէ չպահպանենք մե՛րը, կը մոռցուինք, կը լուծուինք, կը կորչինք, կը ձուլուինք այսօրուան աշխարհի խառնիճաղանճ մշակոյթներու եթերային, հոգեղէն հոլովոյթին մէջ:

Պազարի սեղանները դատարկ են, այցելուներու պայուսակները՝ ծանրացած: Մարդաշատ պարտէզը հետզհետէ կը դատարկուի: Պայծառ, ժպտերես օրը կը պայքարի երազային գիշերուան դէմ, բայց ինչպէս ամէն բան բնութեան մէջ, այս օրն ալ իր աւարտն ունի: Վաստակած արեւը մայրամուտ հասնելով կը շառագունի:

**Անժիկ Յակոբեան-Կանիմեան
Աղեքսանդրիա**

«ԲԱՐԵՒ»

Գահիրեի Ամերիկեան Համալսարանէն Ներս

Կիրակի, 29 Յունուար 2023-ի երեկոյեան ժամը 7-ին «Բարեւ» խորագրուած ծեռնարկ մը տեղի ունեցաւ Գահիրեի Ամերիկեան Համալսարանի Արեւելեան փոքր դահլիճէն ներս, կազմակերպութեամբ Խազանա մշակութային դպրոցին, եգիպտահայ գաղութին, «Մենք, Եգիպտահայեր» ֆիլմի բեմադրիչներուն եւ Ամերիկեան Համալսարանի Մշակութային խմբագրութեան կեդրոնին:

Բարի գալուստի խօսքէն ետք, ելոյթ ունեցաւ դոկտոր Մոհամմէտ Րիֆա'աթ Ալ Իմամ, հակիրճ տեղեկութիւններ տալով հայ գաղութին Եգիպտոսի մէջ ունեցած պատմութեան:

Ապա, եգիպտահայ պարմանուհիներ ներկայացուցին հայ մշակոյթի տարբեր երեսակները, այսպէս.

Մարինա Սիմոնեան-Պըլըքտանեան ներկայացուց հայ մշակոյթի ամենէն ցայտուն եւ ինքնուրոյն կործողներէն խաչքարերն ու անոնց պատմութիւնը, հայ գիրերու գիտն ու Արարատը, որ թէեւ Հայաստանի հողերուն մէջ չէ այսօր, բայց ամբողջ աշխարհին համար կը շարունակէ

մնալ հայութեան խորհրդանիշը, ըսաւ ան:

Լորին Քէօհնէլեան ներկայացուց հայկական խոհանոցէն նմոյշներ, ինչպէս լաւաշը, որ մաս կը կազմէ Իննէսքոյի մարդկային ժառանգութեան ցանկին, մանթըն, խաշը, ղափաման, պտուղներն ու չիրերը եւ այլն:

Լիա Նիկոլեան ներկայացուց հայկական սովորութիւնները, մասնաւորաբար հայկական նշանախօսութիւնն ու հարսանիքը:

Քարէն Տրդատեան ներկայացուց հայկական տօները:

Իսկ Լորետանա Մկրտիչեան խօսեցաւ հայկական պարերուն մասին:

Հակիրճ խօսքով ելոյթ ունեցան նաեւ տղաք. Արմէն Մազլումեան եւ «Մենք, Եգիպտահայեր» ֆիլմին բեմադրիչները՝ Ուահիտ Սոպիի եւ Հանան Էզզաթ:

Ապա ցուցադրուեցաւ «Մենք, Եգիպտահայեր» ֆիլմը:

Օրուան հանդիսավարն էր դոկտոր Ճորճ Սիմոնեան:

باريف
Barev
Բարեւ
امسية مصرية ارمنية

تدعوكم مدرسة خزانة للتراث بالتعاون مع الجالية الأرمنية في مصر، وصناع فيلم "أنا المصريين الأرمن"، ومركز التحرير الثقافي التابع للجامعة الأمريكية لحضور فعالية "باريف، امسية مصرية أرمنية".

من خلال الأمسية ستتعرف على تاريخ المصريين الأرمن ودورهم في التاريخ والمجتمع المصري، وستستمع وتستمتع بحكايات عن الإحتفالات والمأدات والأزياء. والأطعمة الأرمنية، وفي الختام سنشاهد سويلا فيلم "أنا المصريين الأرمن".

في أنتظاركم يوم ٢٩/١/٢٠٢٣، في الساعة السابعة مساءً، في القاعة الشرقية بمركز التحرير الثقافي التابع للجامعة الأمريكية بالقاهرة

Oriental Hall, 7:00 pm, Tahrir Cultural Center, AUC

ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ԵՒ ԱԼ ԱԶՀԱՐ

ՀԲԸՄ-ի արխիվներուն մէջ Կ. Մելգոնեան անունը կրող տասնեակ մը թղթապանակներ կը պահուին: Անոնցմէ մէկը յատկացուած է իր կտակին եւ կը պարունակէ ցանկ մը, ուր նշուած է իւրաքանչիւր թղթապանակի պարունակութիւնը:

Հետաքրքրական են օրինակ ծխախոտի գործարանին սեփականութեան պայմանագրութիւնը եւ Acte de Cession et Transfer, 26 էջերով, Աղեքսանդրիոյ մէջ Մելգոնեան կալուածներու նուիրատութեան ֆրանսերէնով եղած պայմանագրերու պատճենները, կամ Կարապետ Մելգոնեանի Իսթանպուլի Առաջնորդին նուիրատութեան պայմանագրին հայերէն թարգմանութեան (ֆրանսերէնէ) պատճենը եւ այլն:

Ասոնց կողքին քանի մը թղթածրարներ յատկացուած են Մելգոնեանի ստացած նամակներուն, օրուան աչքառու եւ կարելոր անհատներէն, ինչպիսիք են օրինակ Եղիշէ Արք. Պատրիարք Դուրեանը, Արտաւազդ Արք. Սիրմէեան, Թորգոմ Պատրիարք Գուշակեան եւ Գալուստ Կիւլպէնկեան:

Ամենէն հետաքրքրականը սակայն, որուն մասին ոչ մէկ գաղափար ունեցած ենք, Կարապետ Մելգոնեանի Ազհարի մզկիթին կատարած 5000 (հինգ հազար) եգիպտական ոսկիի նուիրատութիւնն է, որուն համար ստացուած շնորհակալագիրին բնագիրը կը պահուի Եգիպտոսի ՀԲԸՄի արխիվներուն մէջ:

Թէ ինչ պայմաններու մէջ որոշուեր է Ազհարի նուիրատութիւնը, այն ալ՝ այս տարողութեամբ, յստակ չէ. յոյս ունինք տեղ մը գրուած-նշուած գտնել ասիկա:

–Այն օրերուն թերթերուն մէջ կարդացինք,– ըսաւ գաղութիս երէց անդամներէն մէկը,– սակայն տեսած չենք:

Այս նուիրատութեան համար Մելգոնեան Ազհարէն ստացած է օսմաներէնով գրուած շնորհակալագիր մը, որուն թարգմանութիւնը կը դնենք այստեղ.

«Մեծապատիւ տիար Կարապետ Մել-

գոնեան,

Ձեզի կը նուիրեմ իմ քաղցր ողջոյններս.

Ազհար մզկիթի շէխանոցը նամակ մը ստացած է ձեզմէ 1921 Օգոստոսի թուականով խառակա Մուշեղ Սերոբեանի ձեռամբ, որպէս փոխանորդը հոգեշնորհ Առաջնորդին Հայոց, ուր կ'ըսուի.

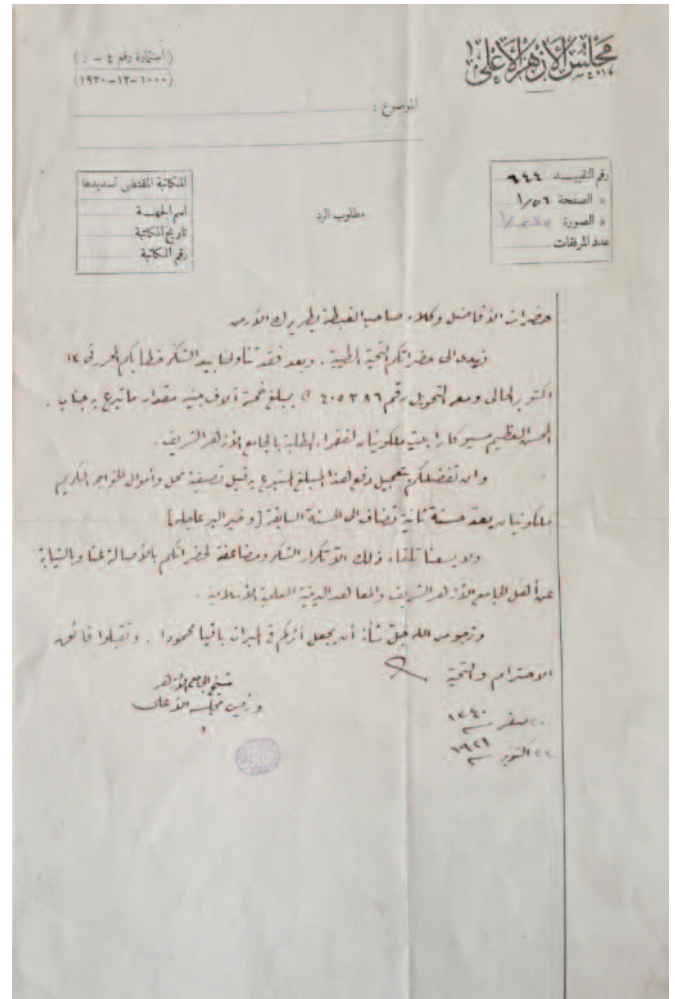
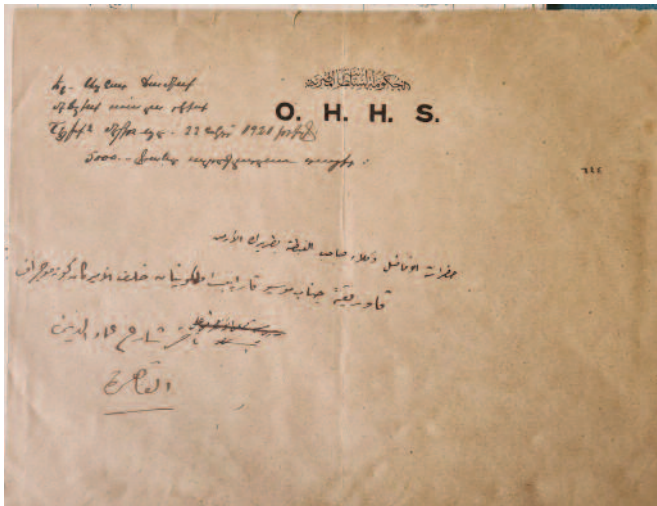
Թէ Ազհարի մզկիթին շէխանոցի աղքատ աշակերտներուն նուիրած էք հինգ հազար եգիպտական ոսկի, որպէսզի կալուած մը գնուի իրենց համար եւ մենք ըլլանք անոր պատասխանատուն անձնապէս եւ ով որ մեզմէ ետք յանձն առնէ շէխանոցին տնօրինութիւնը, հերթականօրէն հասոյթը մեր իմացութեամբ օգտագործուի: Այս գումարը մեզի պիտի յանձնուի ձեր ունեցուածքին կարգաւորումէն ետք, զոր Հայոց գերաշնորհ Առաջնորդին վստահած էք:

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք եւ տեղական թերթերուն միջոցով յայտարարած այս նուիրատութիւնը. ինչպէս եւ տեղեկացուցինք ձեր գերապատուութեան փոխանորդին մեր եւ Ազհար մզկիթի ընտանիքին անունով մեր խորին շնորհակալութիւնը այս տեւական նուիրատութեան համար:

Եւ որպէսզի աւելի արտայայտած ըլլանք մեր գնահատանքը այս բարեգործութեան համար, Ազհարի բարձրագոյն խորհուրդը տեղեակ պահեցինք, որպէս բարձրագոյն իշխանութիւնը մզկիթին եւ կրօնական բոլոր կառոյցներուն մեր հայրենիք Եգիպտոսի մէջ, որպէսզի տեղեակ ըլլան եւ մասնակից դառնան ձեզի հանդէպ մեր շնորհակալութեան:

Հետեւաբար բարձրագոյն խորհուրդը իր 27 Զի ալ Հիկկա 1339 (31 Օգոստոս 1921) թուականին գումարած ժողովով որոշեց ձեզի յղել այս շնորհակալական գիրը եւ զայն ուղարկել պատուիրակութեան մը միջոցով:

Մեծ գոհունակութեամբ կը տեղեկացնեմ զայս ձեզի:

Եւ առիթը օգտագործելով կ'ուզեմ արտայայտել իմ խորունկ գնահատանքս այս արարքին, որ կարողութիւնը ունի սերտացնելու յարաբերութիւնը դաւանանքներուն միջեւ, որոնց վրայ մէկ երկինք կը կամարուի եւ որոնք մէկ հողի վրայ կ'ապրին, ինչպէս ըսուած է գնահատանքի սոյն գիրին մէջ:

Այս արարքը ձեզ կ'անմահացնէ եւ բարի օրինակ կը դառնայ բարեգործներուն համար. դուք կարիքաւոր աշակերտներու օգնութեան ձեռք երկարեցիք, առանց տարբերութիւն դնելու մարդոց եւ դասակարգերու միջեւ, ինչ որ ազնւութեան գագաթնակէտ կը համարուի՝ դիտել բոլոր արարածները որպէս Աստուծոյ ստեղծագործութիւնը, երբ հարուստները կ'օգնեն աղքատներուն ինչով որ Աստուած շնորհած է իրենց: Եւ ինչպէս որ շնորհակալութիւնը խօսքով կ'արտայայտուի, այնպէս ալ կ'արտայայտուի բարի գործերով:

Կը խնդրեմ որ ընդունիք յարգանացս հաւաստիքը եւ մեր ջերմ ողջոյնները»:

Ազգհարի Շէյխ եւ
Բարձրագոյն խորհուրդի նախագահ
(Կնիք)
16 Ալմոհարրամ 1340
19 Սեպտեմբեր 1921

Եթէ որեւէ ճնշումի արդիւնք չէր Մելգոնեանի այս իշխանական նուէրը Ազգհարի շէխանոցին, ի՞նչ մտածումի արդիւնք էր ուրեմն, երբ այդ գումարը կրնար որբերուն համար ծախսուիլ ժամանակի մը մէջ, երբ նման գումարներու իրապէս խիստ կարիք կար թէ՛ Հայաստանի եւ թէ՛ նոր կազմաւորուիլ սկսող Սփիւռքի մէջ:

ՊԵՐՃ ՉԱՔՐՃԵԱՆ ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԸ

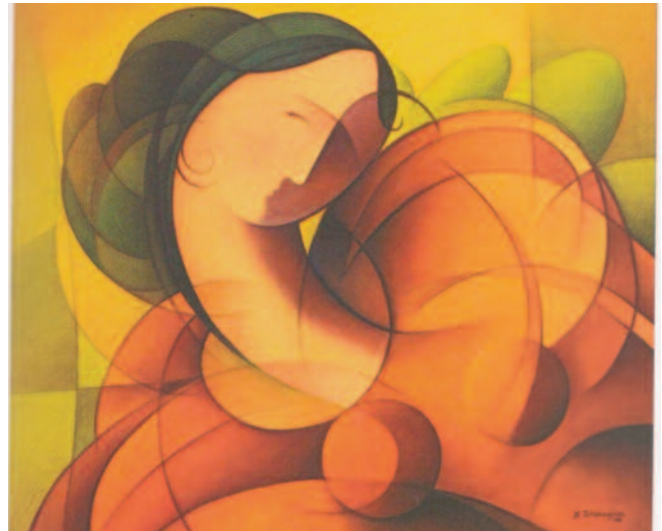
Որ անշուշտ եգիպտահայ եղած է, բայց 60-ականներուն Գանատա գաղթած եւ մոռացութեան տուած արուեստը, որուն հոս, Գահիրէի մէջ լրջօրէն հետեւած էր եւ լրջօրէն կիրարկած: Սակայն Գանատայի մէջ ինքզինք հաստատելու համար, նախ պէտք էր սովորական աշխատանք մը ունենալ: Իսկ աշխատանքը կլաներ էր արուեստը, մինչեւ որ ...

Մինչեւ հոս Պերճ Չաքրճեանի պատմութիւնը շատ սովորական է, շատ նման աշխարհի տարբեր կողմերուն բուսած, ապա շատ արագ մարած բազմաթիւ արուեստագէտներու, որոնց երազները առօրեան կը կլանէ, իր ծանրութեան տակ ճզմելով զանոնք: Ընդհանրապէս այդ երազները կը մոռցուին, կամ հազուադէպօրէն կը յիշուին, որպէս վաղ երիտասարդութեան գեղեցիկ եւ անիրական երազներ:

Բայց տարբեր եղած է պարագան Չաքրճեան արուեստագէտին: Երբ մայրը տարիներ ետք Գահիրէէն Գանատա երթալով կ'այցելէ զինք, շատ կը տխրի տեսնելով, որ իր արուեստագէտ մանչը մոռացութեան տուած է տաղանդը եւ դադրած նկարելէ:

Մօր տխրութիւնն է պատճառը, թէ՞ պարզապէս ատիկա պատճառաբանութիւնը եղած է ... Ինչ ալ որ ըլլայ պատճառը, իրողութիւնը կը մնայ որպէս գեղեցիկ իրականութիւն՝ Չաքրճեան կրկին ծեռք կ'առնէ վրձինը եւ այս անգամ կարծես կը թաթխէ իր ծննդավայրին՝ Եգիպտոսի թէժ արեւին մէջ, որուն գոյներն ու երանգները անմիջապէս կը գրաւեն Գանատայի արուեստասէր հասարակութիւնը:

1996 թուականին Գանատայի երկլեզու (անգլերէն-ֆրասնսերէն) MAGAZINART արուեստի հանդէսը իր ամառուան թիւին մէջ յօդուած մը կը յատկացնէ Չաքրճեանի, «Թափանցիկութիւն, լուսաշողութիւն եւ պայծառութիւն» խորագրով, զոր ստորագրած է Պէրնար Թէօրէ արուեստաբանը: Այս յօդուածը փոքր ենթախորագիր

մըն ալ ունի՝ «Նկարիչներ այլ վայրերէ»:

Այս յօդուածէն կ'իմանանք Չաքրճեանի արուեստի նախնական ուսումնառութիւնը՝ նախ Հոսնի Էլ Պաննայի հետ, ապա չորս տարի Տա վինչի արուեստի ակադեմիայէն ներս, ուր, ինչպէս կ'ըսէ յօդուածագիրը, «Չաքրճեան զարգացուցած է նկարչական խիստ ինքնուրոյն ոճ մը եւ զայն իրագործելու արհեստավարժութիւնը»:

Չաքրճեան գաղթելէ առաջ մասնակցած է քանի մը հաւաքական ցուցահանդէսներու, Գահիրէի Երիտասարդական ցուցահանդէսին 1961-ին եւ 1962-ին, իսկ

Աղեքսանդրիոյ պիէնալէին՝ 1962-ին:

1966-ին Քէպէք (Գանատա) գաղթած Չաքըճեան ճիշդ է որ իր օրապահիկը շահելու լծուած էր, սակայն իր աշխատանքը՝ կրաֆիքը, այսօր գոնէ, մաս կը կազմէ արուեստի աշխարհին, որովհետեւ Չաքըճեան կ'աշխատէր որպէս կրաֆիք նկարիչ եւ գովազդային գործադիր (graphic artist and advertising executive):

2016 թուականին լոյս կը տեսնէ Չաքըճեանի ալպոմը, որուն յառաջաբանը գրած է արուեստագիտութեան դոկտոր Մովսէս Ծիրանի (Հերկէլեան):

Պերճ Չաքըճեան ծնած է 1939-ին Գահիրէ. Նախնական ուսումը ստացած է Ֆրանսական-եգիպտական լիսէն եւ աւարտած 1957-ին:

Իր մասին բազմաթիւ թերթեր արտայայտուած են, ինչպէս Ամերիկայի, Գանատայի, Լիբանանի («Ազդակ»), Գանատայի («Հորիզոն»), Նիւ Եորքի մամուլը:

Իր աշխատանքային փորձը արուեստին բերած նկարիչը, կ'օգտագործէ օֆսէթ տպագրութեան թէքնիքը՝ հիմնական չորս գոյներուն մակադրումը (superimpo-

sition):

Իր ոճը կ'արտացոլէ զգացական պարզութիւն եւ շարժումի գեղեցկութիւն, իսկ ընդհանուր մթնոլորտը անդորրութիւն կը ներշնչէ: Իր նկարները թափանցիկութիւն մը ունին, որ իր ոճին եւ թէքնիքին արդիւնքն է:

Իր գործերէն բազմաթիւ նկարներ անհատական հաւաքածոներու մաս կը կազմեն Զուիցերիոյ, Ֆրանսայի, ԱՄՆի, Գանատայի, Հայաստանի, Լիբանանի եւ այլ երկիրներու մէջ:

ԱՐԳԻԼԵԱԼ

Հին Յունաստանի մէջ արգիլուած էր կիներուն բժշկութիւն ուսանիլ: Սակայն Ակնոտիս անունով կին մը, ք.ա. 300 թուականին կարճ կը կտրէ մազերը, տղամարդու նման կը ծպտուի եւ Աղեքսանդրիոյ բժշկութեան կաճառը կը մտնէ ուսանելու:

Ուսումը աւարտելէ ետք, երբ օր մը Աթէնքի փողոցներէն մէկէն կ'անցնէր, կը լսէ կին մը, որ տղաբերքի ցաւերուն մէջ կը տառապէր ու կը ճչար: Կինը, հակառակ ծանր ցաւերու մէջ ըլլալուն, չ'ուզէր որ տղամարդ մը իրեն դպչի, մինչեւ որ Ակնոտիս կը փաստէ իր կին ըլլալը եւ կ'օգնէ կնոջ զակկին ծնունդին:

Պատմութիւնը կը տարածուի շատ արագ. բոլոր կիները կը սկսին փնտռել Ակնոտիսը, որ օգնէ իրենց զաւակներու ծնունդին:

Բժիշկները կը հետապնդեն Ակնոտիսը եւ դատ կը բանան անոր դէմ ըսելով, թէ ան

իրենց կիները կը գայթակղէր:

Դատարանին մէջ Ակնոտիս կը հաստատէ իր կին ըլլալը եւ ... մահուան կը դատապարտուի, որպէս բժշկութիւն ուսանած կին մը:

Աթէնքի կիները այս լսելով կը կանգնին Ակնոտիսի կողքին, մանաւանդ դատաւորներուն կիները, որոնք կ'ը-

սեն՝ եթէ զինք սպաննէք, մենք ալ մահուան պիտի դիմենք իր հետ:

Անկարող իրենց կիներու ճնշումին, դատաւորները դատը չեղեալ կը համարեն եւ թոյլ կու տան որ կիները եւս բժշկութիւն ուսանին, պայմանով որ միայն կիներ դարմանեն:

Նկարը ցոյց կու տայ հարթաքանդակ մը, որ գտնուած է Օսթիա քաղաքը (Իտալիա) եւ այսօր կը գտնուի Բրիտանական թանգարանին մէջ:

ՄԱՍԻՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

Չորեքշաբթի, 18 Յունուար 2023-ին, մահացաւ հայկական իրականութեան մէջ իր անունը կերտած, վաստակաշատ նշանաւոր երգիծանկարիչ Մասիս Արարատեանը:

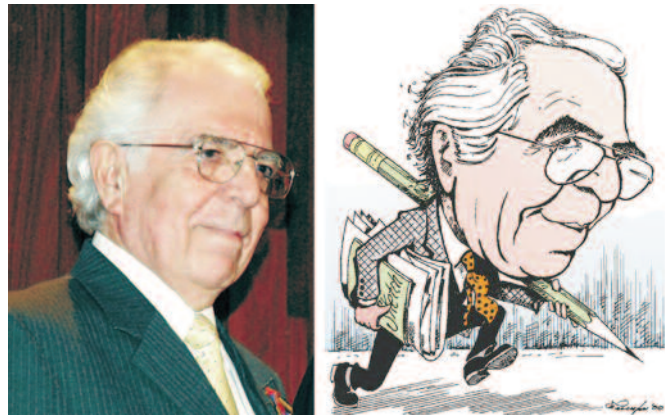
Մասիս Արարատեան՝ բուն անունով Մկրտիչ, ծնած է 29 Դեկտեմբեր 1929-ին, Հալէպ: Յաճախած է Ազգային Հայկազեան մանկապարտէզ, ապա Նախակրթարանի բաժինը շարունակած է Նորակառոյց Զաւարեան դպրոցին մէջ:

Մանկութենէն գծելը կը դառնայ անոր զբաղումը եւ հաճոյքը: Նախ կը սկսի գծել իր ընկերներուն, ուսուցիչներուն, ընտանիքին անդամներուն եւ ազգականներուն դիմագիծերը, ապա կ'աշխատի երկրաչափ Արշակ Գալէմբէրեանի գրասենեակին մէջ, ուր կը մաքրագծէ երկրաչափական նախագիծեր: Ապա նոյն գործով կ'աշխատի Հալէպի ջուրի ու ելեկտրականութեան ընկերութեան եւ քաղաքապետարանին մէջ, միաժամանակ կատարելով անհատ երկրաչափերու պատուիրած գործերը եւ կը զբաղի երգիծանկարչութեամբ:

Ապա կ'աշխատի Պէյրութի մէջ գործող Միացեալ Նահանգներու Տեղեկատուական ծառայութեան-USIA (United States Information Service) որպէս պաշտօնեայ:

Հայկական միջավայրի մէջ երգիծանկարչութեան կը սկսի Անդրանիկ Ծառուկեանի «Նայիրի» շաբաթաթերթէն, ապա՝ 1970-ականներէն սկսեալ, իր երգիծանկարներով մնայուն աշխատակիցը կը դառնայ «Ազդակ»-ին, երբ թերթը 4 էջէն կը վերածուի 8 էջի: Ասոր կողքին ան կը ստեղծէ հայկական տպագրական տառատեսակներ, յատկապէս՝ գլխագիրներ, որոնք երկար ատեն կ'օգտագործուին թերթին մէջ:

Լիբանանեան պատերազմի բռնկումին պատճառով՝ 1975-ին, Մ. Արարատեան իր ընտանիքով կը տեղափոխուի Լոս Անճելըս: Իր մասնագիտութեամբ անմիջապէս աշխատանքի կ'անցնի ամերիկեան Herald

Examiner թերթի խմբագրութեան մէջ՝ դառնալով թերթին ծաղրանկարիչը: 1990-ին կը գոցուի թերթը, որմէ ետք Մ. Արարատեան իր անձնական գրասենեակը կը հիմնէ:

1947-էն սկսեալ անոր ծաղրանկարները տեղ կը գտնեն հայկական, միաժամանակ օտար՝ արաբական, ֆրանսական, գերմանական եւ ամերիկեան թերթերու մէջ:

Իր նշանաւոր խօսքն էր՝ «Զինուորը իր գէնքով, իսկ ես մատիտովս կը պայքարիմ թուրքին դէմ»:

1965-ին կը հրատարակէ գրքոյկ մը՝ «Կեանքի սէմֆոնի» եւ մեծածաւալ գիրքեր՝ «Ժպիտը լոյս է», որուն Ա. հատորը՝ 1947-1997-ի, իսկ Բ. հատորը՝ 1997-2012-ի միջեւ գծուած երգիծանկարները կը բովանդակեն: Կը զբաղի նաեւ քանդակներով, որոնցմէ մէկն է «Ցեղասպանութեան յուշարձան»-ը: Իր ստեղծած շուրջ 15 տեսակ տառատեսակներ կը զարդարեն բազմաթիւ հայ եւ օտար գիրքերու եւ հանդէսներու կողքերը:

Անոր շատ փոքրածաւալ գրքոյկին խորագիրն է «Ազգային դէմքեր», որուն մէջ կը հանդիպինք 100 ազգային դէմքերու դիմանկարներու:

Մասիս Արարատեանի մահով ամբողջ հայութիւնն ու մասնաւորապէս սփիւռքահայութիւնը կորսնցուց իւրայատուկ արժէք մը, որուն գործը շարունակողներ դժուար թէ գտնուին:

Համազանցէն քաղուած

ՄԵԾ ՀԱՅՐԻԿԻՍ ՏԱՐԱԳԻՐ ԳՐԱՄԵՔԵՆԱՆ

Վաթսունական թուականներուն, մանաւանդ 1967-ի պարտութենէն ետք, բազում ապրանքներ կը պակսէին Եգիպտոսի շուկաներէն: Այն անձերը, որոնք արտասահման հաստատուած հարազատներ ունէին, նամակատան միջոցաւ ծրարներ կը ստանային անոնցմէ:

Օր մըն ալ ցրուիչը մեզի ալ յանձնեց կոշտ, մութ-կարմիր խաւաքարտի կտոր մը որ կ'աւետէր թէ մեծ հայրիկիս անունին ծրար մը հասած էր իրենց գրասենեակը: Մինչև յաջորդ առաւօտ, մեր ընտանիքի երէցները տարբեր-տարբեր ենթադրութիւններ ընելով անցուցին ժամանակը. «Հաւանաբար Գանատայէն է, տղաս ձմրան հաստ վերարկու մը ղրկած է ինծի համար», կ'ըսէր մեծ մօրեղբայրս. «Չէ, Փարիզէն ըլլալու է, արուեստի մասին գիրքեր կը սպասեմ», հակառակեցաւ մեծ հայրիկս: Իսկ մենք, փոքրիկներս, կ'երազէինք նոր հագուստներ, խաղալիքներ, շոքոլա ...:

Առտու կանուխ, մեծ հայրիկիս ձեռքը բռնած, Հելիոպոլսոյ խաղաղ փողոցներէն քալելով ուղղուեցանք մեր թաղին նամակատունը, որմէ անդին անապատը կը տարածուէր մինչև Գահիրէի օդակայանը: Բարեւելէ ետք մաքուր-կոկիկ համազգեստով նամակատան հսկիչին, ցոյց տուինք մեր ստացած խաւաքարտի կտորը:

-Դուք՞ էք տէրը այդ ահաւոր տուփին,- հարցուց հազիւ զարմանքը զսպելով,- ինքնաշարժ կա՞յ ձեր հետ,- աւելցուց կասկածով:

-Ո՛չ, քալելով եկած ենք,- ըսաւ մեծ հայրիկս իր կոտրած-թափած արաբերէնով: -Ուրեմն վաղը եկէք ինքնաշարժով,- ըսաւ եւ ուշադրութիւնը կեդրոնացուց մէկ կողմ դրուած Ֆուլի սանտուիչին վրայ:

-Գոնէ ցոյց տուր մեր ծրարը, ուրկէ՞ ղրկուած է ան,- վերջին փորձ մը ըրաւ մեծ հայրիկս:

-Ահաւասի՛կ, հոն հեռուն գետինը հանգչած մեծ ու ծանր տուփն է ձերինը,- ըսաւ ու մարմինը այնպէս մը կիսովին

մեզմէ հեռու դարձուց, որ վերջակէտ դրաւ մեր խօսակցութեան:

Մտմտութի մէջ ինկան ընտանիքին բոլոր անդամները. արդեօք ի՞նչ ղրկուած էր Սարուխանին եւ ո՞ր երկրէն կու գար այդ զարմանալի տուփը: Պէտք էր որ համբերէինք մինչեւ հայրիկիս արձակուրդի օրը, որպէսզի ան իր ինքնաշարժով ու կատարեալ արաբերէնով զինուած մեզ նամակատուն տանէր:

Պէտք եղած տուրքը վճարեցինք ու ծանր տուփը փոխադրեցինք ինքնաշարժին մէջ: Ընտանիքին անդամները, մեծէն պզտիկ, անհամբեր կը սպասէին որ մեծ հայրիկս բանար կարծր խաւաքարտէ, վրան տեսակ-տեսակ կնիքներով տուփը, որուն մէջէն երեւցաւ մոխրագոյնով ճերմակ կաշիէ տուփ մը: Ան ալ բացաւ եւ Olivetti, հայերէն գիրերով գրամեքենայ մը մէջտեղ ելաւ, քովն ալ նամակ մը Պէյրութի ՀԲԸՄի կողմէ ստորագրուած, որ մեծ հայրիկիս այս իւրայատուկ գործիքը կը նուիրէր:

Յուսախափութիւնը եղաւ համատարած ...

-Ինչի՞ պիտի ծառայէ այս հրէշը», մեծ մօրեղբայրս զարհուրած էր:

-Կարծես թէ պարապ տեղ կար այս աշխատասենեակին մէջ, ասիկա ալ եկաւ ու բազմեցաւ սա միակ ազատ սեղանին

վրայ,- մեծ մայրիկս էր քրթմնջողը:

Հաշուեքննիչ հայրիկս, որ արաբերէն տառերով մեքենայ մը կը գործածէր հաստատութիւններու ու միութիւններու հաշուեկշիռները պատրաստելու համար, մեծ հետաքրքրութեամբ քննեց մեքենան.

-Բնաւ լուր չունէի որ Olivetti-ի նման մեծ անուն մը հայերէնով ալ գրամեքենայ արտադրած է,- ըսաւ ան զարմանքով:

Միշտ լաւատես ու երախտապարտ մեծ հայրիկս գոհունակ դէմքով ըսաւ.

-Է՛ պրաւօ Պէյրութի ՀԲԸՄի վարչութիւն, որ իմ մասին մտածեր է ու այս տեսակ թանկագին մեքենայ մը ղրկեր է ինծի,- եւ սկսաւ տառերուն տեղերը փնտռել: Իսկ ես, մեքենային դիմացը նստած, կլանուած կը դիտէի քովէ-քով շարուած այն պզտիկ մուրճերը, որոնց ագուցուած կոճակները հարուածուելէ ետք կեանք կ'առնէին ու պարող ոտնամաններու նման թուղթին վրայ կոխկոշտելով, տառեր մէջտեղ կը հանէին:

Մեծ հայրիկս, որ իր ինքնահոս գրիչովը կայծակի արագութեամբ իր մտքերը կ'արձանագրէր թուղթի վրայ, շատ մեծ դժուարութիւն ունեցաւ այս մեքենան գործածելու մէջ: Քանի մը փորձեր ընելէ ետք կափարիչը փակեց ու զայն հանգստեան կոչեց:

Անտէր մնացած մեքենան կարծէք զիս իր մօտ կը կանչէր ամէն անգամ, որ մտնէի մեծ հայրիկիս աշխատասենեակը: Վարանոտ փորձեր սկսայ ընել, մեքենան ամէն ջանք կը թափէր կարծես, որ տառերուն տեղերը շուտ գտնէի, չյուսահատէի ու չլքէի զինք: Մեծ հայրիկիս կեանքոտ աշխատասենեակին մէջ, ուր ձայնասփիւռը խօսուն էր իր աշխատած ժամանակ,

եկաւ աւելնալ գրամեքենային տեւական աղմուկը, իմ փոքրիկ մատներուս կոճակներուն բախումներուն պատճառաւ:

Այնքա՛ն սիրեցի այդ մեքենան, որ կարճ ժամանակի մէջ տիրապետեցի գիրերուն տեղերուն ու մեր ազգականներուն նամակները սկսայ մեքենագրել: Եղայ որք մնացած մեքենային տէրը:

Երբեմն, մեծ մայրիկս աշխատասենեակին առջեւէն անցած ժամանակ «Սօսի՛, մի խանգարեր մեծ հայրիկին», կ'ըսէր, մինչ մեծ հայրիկս, որ իր գրասեղանին առջեւ նստած կա՛մ կը գծէր, կա՛մ ալ կը գրէր, բարի ժպիտով կը նայէր ինծի, «Սիրվա՛րդ, ձգէ թող գրէ», կ'ըսէր:

Մի քանի տարի ետք մեծ հայրիկս հրաժեշտ տուաւ կեանքին, ես ալ մեծցայ ու հետաքրքրութիւններս փոխուեցան: Այլեւս այդ գրամեքենան չէր հրապուրեր զիս: Ցած սեղանին վրայ կափարիչը գոց մնաց ժամանակ մը ու չեմ գիտեր թէ ո՞վ ուր անհետացուց զայն:

Արդէն շատո՛նց ամուսնացած ու զաւակներու տէր եղած էի, երբ օր մը հայրիկս, տան մառանը կոկելու ժամանակ, անկին մը փոշիներու մէջ գտաւ հայերէն տառերով մեքենան:

-Ասիկա Սօսիին գրամեքենան չէ՞,- հարցուց, մոռնալով որ իրականին մէջ ատիկա մեծ հայրիկինս էր, եւ թանկագին առարկայ մը գտած ըլլալու գոհունակութեամբ փոխադրեց զայն իմ տունս:

Թէպէտ վաղնջական ու անգործածելի, իր ներկայութիւնը տանս մէջ զիս քաղցր յիշատակներու կը կապէ այդ գրամեքենան:

**Սօսի Ներեպեան-Յակոբեան
Յունուար 2023**

ՀՆԱԳՈՅՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Էպլայի Արքունական գրադարանը, որ կը գտնուի Թէլ Մարտիխի մօտ (Սուրիա), գոյութիւն ունեցած է Քրիստոսէ առաջ 2500-2550 թուականներուն եւ կը համարուի հնագոյնը աշխարհի մէջ:

1974-1976 թուականներուն Հռոմի Լա Սփի-էնզա համալսարանէն իտալացի հնագէտ Փաօլօ Մաթիան եւ իր խումբը գիտը կ'ընեն 2000 կտոր ամբողջական պնակիտներու – կաւէ հարթ «պնակներ», որոնց վրայ կը գրեն, երբ կաւը տակաւին թաց է եւ կը ձգեն որ չորնան եւ կարծրանան –, 4000 բեկորներու եւ աւելի քան 10,000 մանր կտորտանքներու, այժմ Սուրիոյ մէջ գտնուող հին Լինկսայթ քաղաքէն, նորօրեայ Էպլան:

Ասիկա հնագոյն ժամանակներու 3-րդ հազարամեակէն մնացած գրութիւններու մեծագոյն հաւաքածոն է, որ երբեւէ գտնուած ըլլայ:

Այս պնակիտներուն մէջ կան այլ լեզուներէ թարգմանութիւններ, ցանկեր եւ գրացուցակներ, փնտռուած նիւթը դիւրաւ գտնելու համար:

Էպլա քաղաքը, որ յիշուած է եգիպտական եւ աքքատական արձանագրութիւններուն մէջ, յայտնաբերուած է Մոտիէի կողմէն, 1968 թուականին:

Պեղուած պնակիտները կը ճանչցուին որպէս Ebla tablets Offsite Link.

Այս պնակիտները կը կարծուի թէ կանոնաւորապէս շարուած են դարակներու վրայ եւ

խմբուած ըստ նիւթի, ինչպէս կը հաստատեն հնագէտները:

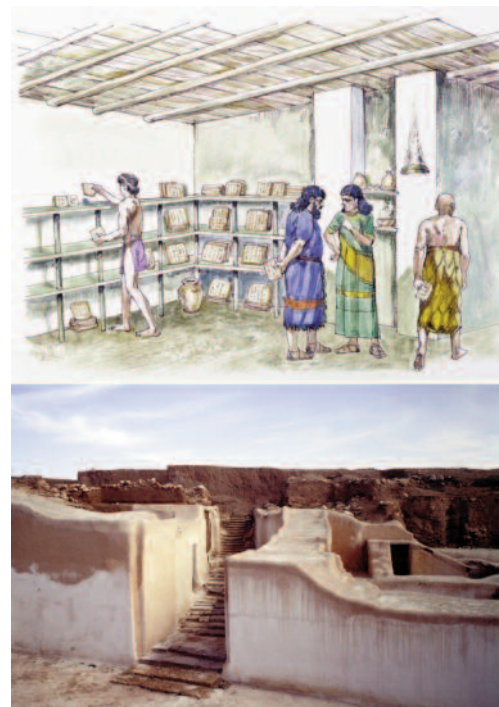
Պնակիտներուն դիրքը կը փաստէ, որ անոնք դասակարգուած են, 'նոյնիսկ' ցանկագրուած, ըստ իրենց ընդգրկած նիւթերուն եւ օգտագործած լեզուներուն: Մեծ պնակիտները դարաններու վրայ դրուած են, բայց երբ պալատը քանդուեր է, անոնք վար թափեր են իրենց տեղերէն:

«Պնակիտներուն մօտաւորապէս 80%-ը գրուած է հնչիւնական նշաններով եւ շումերական շարադրութեամբ, իսկ մնացեալը կը ներկայացնէ իր ժամանակին համար նորարարութիւն համարուող հնչիւններ, օգտագործելով նախապէս անյայտ սեմական սեպագիր, որ այսօր Էպլայական կը կոչուի: Պնակիտներու բառապաշարը երկլեզու է՝ շումերական-էպլայական:

Այսօր ընդունուած է որ Էպլայերէն լեզուն արեւելեան սեմական ճիւղին մէկ մասն է եւ շատ մօտ է աքքատերէնին»:

Նախապէս կը կարծուէր, թէ պեղուած կառոյցը արքայական գրադարանն է, սակայն ի յայտ եկած է, որ աւելի հանրային գրադարան մը եղած է, ուր պահուած են իրաւական եւ դիւանագիտական գրութիւններ եւ ուր աշակերտներ իրաւունք ունեցած են ընդօրինակութիւններ կատարելու:

Այսօր այդ պնակիտները կը գտնուին Հալէպի, Դամասկոսի եւ Իտլիպի (Սուրիա) թանգարաններուն մէջ:

ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ

«ԳՆՈՒՄ ԵՆՔ ԹԱՆԳԱՐԱՆ»

Անցնող տարուան 23 Դեկտեմբերին Երեւանի Գաֆէսեան Արուեստի Կեդրոնին մէջ (Քասքատ) տեղի ունեցած է շնորհանդէսը «Գնում ենք Թանգարան» գիրքին, որ նուիրուած է Գաֆէսեան Արուեստի Թանգարանի 20-ամեակին:

Գիրքը մանուկներուն ծանօթացնելու համար է թանգարան այցելութիւնը, գլխաւոր հերոսին՝ Ֆէրնանտո Պօթերոյի սել կատուին միջոցով, որուն քանդակը դրուած է Քասքատի պարտէզներուն մէջ:

ՉԻՆԱՀԱՅԵՐ

Կ'ըսուի թէ այսօր Չինաստանի մէջ մօտաւորապէս հազար հայեր կ'ապրին:

Հայերը հնուց ի վեր եղած են Չինաստանի մէջ որպէս վաճառականներ եւ որոշ պատմութիւն մը կերտած:

1254 թուականին Կիլիկիոյ Հեթում արքան այցելած է մոնկոլ թագաւորին Քարաքորում քաղաքին մէջ:

Ֆրանսիական վարդապետ մը հայ տիկնոջմէ մը նուիրատութիւն կը ստանայ միջին դարերուն եւ ինչպէս կ'ըսէ Փէրէկրին Գասթելլօ վարդապետը՝ «հայ տիկին մը եկեղեցի մը նուիրեց եւ տուն մը»:

Այս եւ աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ փոխանցուած են ընթերցողին, «Սայաթ Նովա խումբ»ի դիմատետրեան էջին միջոցով:

ԳԵՐԵՋՄԱՆՆԵՐ

Տավուշի մարզին մէջ (Հայաստան) կը գտնուի 19-րդ դարու գերեզմանաքար մը, որուն վրայ կ'երեւին զոյգի մը՝ Գալուստի եւ Շողերի անուններն ու քանդակները՝ ձեռք-ձեռքի: Մահն իսկ անկարող եղած է բաժնելու զիրենք:

Գերեզմանաքարերը յաճախ կ'անտեսուին, սակայն այնտեղէն է որ կը սկսի ժողովրդական արուեստը:

ԱՆՏԵՍԱՆԵԼԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Արցախի 44-օրեայ պատերազմին Լիքա Զաքարեանի օրագրութեան վրայ հիմնուած «Անտեսանելի Հանրապետութիւն» (Invisible Republic) ֆիլմը մասնակցած է Վարսոյի ֆիլմի 38-րդ փառատօնի «Լաւագոյն վաւերագրութիւն» բաժնին եւ սկսեր է ցուցադրուիլ Ամերիկայի եւ Եւրոպայի տարբեր քաղաքներուն մէջ:

Բեմադրիչն է Կարին Յովհաննէսեան, զաւակը Րաֆֆի Յովհան-

ՆԱԽԵՆՈՒՄ ԵՎ ԹՈՂՈՐ ԿԱՏՈՄԱԳԷՏ ՌԻՉԱՐԴ ՅՈՎԻԱՆՆԵԱՆԻ, իսկ արտադրողներն են Էրիք Իսրայելեան, Սերժ Թանքեան եւ Ալեգ Մուսիպեան:

ՀԱՅ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐԸ ՄՐՅԱՆԱԿԱԿԻՐ

Թոքիոյ միջազգային մրցումին Հայաստանէն երեք պատանիներ՝ Էլէն Խաչիկեան (դաշնամուր), Նարեկ Հեքեքեան (թաւջութակ) եւ Հայկ Հեքեքեան (օպուա) արժանացած են առաջին մրցանակներու:

«Թոքիոյ Միջազգային Երաժշտական Երիտասարդական Մրցանքը (Tokyo International Youth Music Competition) դաշնամուրի, լարային եւ փողային գործիքներու, տաւիղի եւ ձայնի համար, այս տարի՝ 2022-ին առցանց կատարուած է, որուն մասնակցած են տարբեր երկիրներէ բազմաթիւ կատարողներ, որոնք իրենց կատարումներուն արձանագրութիւններով մասնակցած են մրցումին:

Այս երեք պատանիները նուաճելէ ետք Թոքիոյ առաջին մրցանակները, կը պատրաստուին Ամատէուս միջազգային մրցանքին, որ պիտի կայանայ Սալցպուրկի մէջ, երեք հանգրուաններով:

«ՈՒՂԻ ԴԷՊԻ ՈՒՐՄԻԱ»

«Ուղի Դէպի Ուրմիա» խորագրով եւ ասորիներու 1915-ի ջարդը նկարագրող ֆիլմ մը կը պատրաստուի Մարոգի Ակատիւր քաղաքին մէջ, ասորի-ամերիկացի բեմադրիչ Ֆրանք Ճիլպըրթի կողմէ:

Այս ֆիլմը միացեալ ճիգի մը արդիւնքն է Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն, Իտալիոյ, Սէուտի Արաբիոյ եւ Մարոգի կողմէ եւ կը նկարագրէ ասորի քրիստոնեաներուն ջարդը Հաքքարի եւ Ուրմիոյ մէջ, Օսմանեան Թուրքիոյ կողմէ:

ԼԱԻԱԳՈՅՆԸ 2023-ԻՆ

Գարունին Լուսիինի հետեւեալը կը գրէ Ֆորպս հանդէսին մէջ, Հայաստանի համար, իր գրութիւնը խորագրելով՝ «2023-ին այցելելու լաւագոյն երկիրը՝ Հայաստան»:

«Հայաստանը իր պատմութեամբ եւ մշակոյթով հարուստ, գեղեցիկ երկիր մըն է, որ շրջապատուած է կովկասեան լեռներով: Բազմաթիւ հնավայրերու, վանքերու եւ եկեղեցիներու կողքին նաեւ թափառումներու (hiking) յատուկ ուղիներ մշակուած են: Ձեր այցելութիւնը սահմանամերձ վայրերու, ինչպէս Սիւնիք, Վայոց Ձոր, Գեղարքունիք եւ Տաւուշ, տնտեսական ապահովութիւն պիտի տայ փոքր ձեռնարկութիւններուն»:

ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ ՄՐՅԱՆԱԿԱԿԻՐ

Էլէն Մարտիրոսեան 2012 թուականին Հայաստան ծնած փոքրիկ մըն է, որ վերջերս սկսած է փայլիլ երաժշտական միջազգային հրապարակին վրայ, որպէս սրնգահար: Նուագել սկսած է երբ միայն հինգ տարեկան էր: Յաճախած է Ալ. Հեքիմեան երաժշտական դպրոցը, աշակերտելով Սիւզաննա Այվազեանի:

Միջազգային իր նուաճումներուն մաս կը կազմեն.

Սպանիոյ մէջ կայացած World Art Games-ի Ա. մրցանակը, 2020.

Ֆրանսայի ARMONIA միջազգային մրցումին Ա. մրցանակը, 2021.

ՄՐԲՈՒՀԻ ԹԵՐԵԶԱՅԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔԸ

Ուրբաթ, 18 Նոյեմբեր 2022-ին սկսաւ Սրբուհի Թերեզայի եգիպտահայ պաս-քէթ-պոլի տարեկան մրցաշարքը, հովա-նաւորութեամբ եգիպտոսի Հայ կաթողի-կէ համայնքի Առաջնորդ Գերապայծառ Տէր Գրիգոր Օգոստինոս Գուսանի եւ նա-խագահութեամբ Տէր եւ Տիկին Ղասսան Կօուիկադիի: Մրցաշարքին իրենց մաս-նակցութիւնը կը բերէին Գահիրէէն երեք եւ Աղեքսանդրիայէն երկու մարզարան-ներու երէց տղոց խումբերը. կը բացա-կայէին երէց աղջիկներու չորս խումբե-րը:

Օրուան առաջին մրցումը հիւրընկալ ակումբին եւ Աղեքսանդրիոյ Հ.Մ.Ը.Մ. Կամքի խումբերուն միջեւ էր. Կամքը, բա-ւական լաւ խաղարկութեամբ, մինչեւ խա-ղին չորրորդ քառորդախաղի 7րդ վայր-կեանը առաւելութիւն արձանագրած էր, երբ Սրբուհի Թերեզայի խումբը բարելա-ւելով իր խաղը, յաղթական հանդիսացաւ 51-45 արդիւնքով եւ անցաւ Կիրակի օրուան աւարտական մրցումին:

Երկրորդ խաղը Գահիրէի եւ Աղեք-սանդրիոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐիներուն միջեւ էր, որ սկսաւ ու շարունակուեցաւ խաղաղ եւ բարեկամական մթնոլորտի մէջ: Գա-հիրէի ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐը յաղթեց 67-37 արդիւնքով:

Շաբաթ, 19 Նոյեմբերի յայտագրին վրայ միայն մէկ խաղ կար, ամենահե-տաքրքրականը՝ Գահիրէ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱ-Րի եւ Հ.Մ.Ը.Մ. Արարատի խումբերուն մի-ջեւ: Նախորդ մրցաշարքին բաժակին տի-

րանալէ ետք, Արարատի տղաքը կը կար-ծէին, թէ բաժակ մը եւս դիւրաւ պիտի կա-րենային խլել ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐէն, սակայն մրցումին առաջին իսկ վայրկեանէն ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐի տղաքը իրենց արագ եւ յաջող խաղով շջմեցուցին զանոնք, ան-հասանելի տարբերութիւն մը բացին ու պահեցին զայն մինչեւ մրցումին աւար-տը: Երբ իրաւարարը վերջին անգամ սու-լեց, արդիւնքը 80-43 էր, ի նպաստ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐի տղոց:

Կիրակի, 20 Նոյեմբերին աւարտական խաղը, որ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐի եւ Սրբուհի Թերեզայի խումբերուն միջեւ էր, բաւա-կան ծանծրալի էր եւ անորակ, բաղդատ-մամբ նախորդ օրուան մրցումին, եւ աւարտեցաւ ի նպաստ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐի տղոց, 59-43 արդիւնքով: Խմբապետ Հրազդան Գալընեան ստացաւ բաժակը, որ նուիրուած էր մրցաշարքին նախագա-հին կողմէ:

Տիար Գրիգոր Միքայէլեան, երեք օրե-րուն ընթացքին բարձրախօսը ձեռքը, շատ հաճելի եւ անմիջական կերպով վա-րեց մրցաշարքը:

Վարձքը կատար ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐի խումբին պատասխանատու Ռուբէն Սի-մոնեանի, օգնական Վարդան Աւետիս-եանի եւ մարզիչ Ամր Աշուրի, այս յաղթա-նակին համար:

**Սօսի Ներերեւան-Յակոբեան
Նոյեմբեր 2022**

Հ.Մ.Ը.Մ. ԱՐԱՐԱՏԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔԸ

Եգիպտահայ պասքեթ-պոլի 2022-ի վերջին մրցաշարքը տեղի ունեցավ Հ.Մ.Ը.Մ. Արարատի հիմնովին նորոգուած դաշտին վրայ, 24-27 Նոյեմբեր 2022-ին, հովանավորութեամբ Եգիպտոսի Հայոց Թեմին Բարեխնամ Առաջնորդ Գերշ. Տ. Աշոտ Եպս. Մնացականեանի: Պատույ հիրերն էին Գերապայծառ Տէր Գրիգոր Օգոստինոս Գուսան Վիճակաւոր Առաջնորդ Աղեքսանդրիոյ եւ Երուսաղէմի Կաթողիկէ Հայոց, եւ նորին գերազանցութիւն Տիար Հրաչեայ Փոլատեանի՝ արտակարգ եւ լիազօր դեսպան Հայաստանի Հանրապետութեան եւ ազնուափայլ տիկինը: Մրցաշարքին կնքահայրերն էին Տէր եւ Տիկին Ռաֆֆի Դելփեան, Տէր եւ Տիկին Ռաֆֆի Տատուրեան, Տէր եւ Տիկին Վարդան Գազանճեան եւ Տէր եւ Տիկին Դրօ Կէվրէկեան: Մրցաշարքը նուիրուած էր Ողբ. Տոբթ. Գէորգ Մազլումեանի յիշատակին:

Հինգշաբթի, 24 Նոյեմբերին երկու ֆութսալի (հինգ հոգինոց ֆութ-պոլ) մրցումներ տեղի ունեցան. ակումբին 12 եւ 15 տարեկանէն վար խումբերը մրցեցան Ազրաա Էլ Րէհապ համապատասխան խումբերուն հետ ու յաղթական հաղիսացան: 15 տարեկանէն վար խումբին բաժակը նուիրած էր Տիար Մարք Ուսէֆ:

Ուրբաթ, 25 Նոյեմբերի առաջին խաղը Հ.Մ.Ը.Մ. Արարատի եւ Հ.Մ.Ը.Մ. Կամքի աղջիկներու խումբերուն միջեւ էր, որ աւարտեցաւ ի նպաստ Արարատի խումբին, 52-37 արդիւնքով:

Երկրորդ մրցումը նոյն ակումբներուն տղոց խումբերուն միջեւ էր. Արարատի խումբը յաղթեց 70-52 արդիւնքով:

Օրուան երրորդ մրցումը Գահիրէի ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ եւ Սրբ. Թերեզայի խումբերուն միջեւ էր: ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ տղաքը յաղթեցին 64-35 արդիւնքով:

Շաբաթ, 26 Նոյեմբերի յայտագիրը սկսաւ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻներու աղջիկներուն խումբերուն մրցումով. Գահիրէի ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ դիրին յաղթանակ մը տարաւ 61-24 ար-

դիւնքով:

Գահիրէի երեք ակումբներէն աւելի քան 20 վեթերան մարզիկներէ կազմուած խառն երկու խումբեր դաշտ իջան եւ տաքնալու փորձեր սկսան ընել: Թէպէտ քիչ մը տարիքները առած ու հաստիկցած, սակայն չէին կորսնցուցած խաղին հմտութիւնը: Շուտով սկսաւ այս շատ զուարճալի ու հետաքրքրաշարժ մրցումը, որուն ընթացքին վաղեմի մարզիկներ իրենց հին օրերու փառքը վերապրեցան ու արժանացան ներկաներուն գնահատանքին: Մրցումը աւարտեցաւ հաւասար՝ 43-43 արդիւնքով:

Վերջին խաղը երկու ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻներու տղոց խումբերուն միջեւ էր եւ վերջ գտաւ Գահիրէի ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ յաղթանակով՝ 78-52 արդիւնքով:

Կիրակի, 27 Նոյեմբերի նախքան աւարտական մրցումներուն սկսիլը, տեղի ունեցաւ խաղ մը հիւրընկալ ակումբին 16 տարեկանէն վար տղոց եւ Էլ Նասրի տղոց միջեւ, ուր Արարատի տղաքը յաղթեցին եւ ստացան բաժակը, որ նուիրուած էր Միսքճեան ընտանիքին կողմէ, ի յիշատակ ողբ. Արմէն Միսքճեանի:

Աղջիկներու աւարտական խաղը, որ Գահիրէի ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ եւ Հ.Մ.Ը.Մ. Արարատի խումբերուն միջեւ էր, սկսաւ ու շարունակուեցաւ արագ ու հետաքրքրական. ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ աղջիկները շուտով առաւելութիւն արձանագրեցին, պահեցին զայն ու խաղը աւարտեցին ի նպաստ իրենց, 58-29 արդիւնքով: Խմբապետուհի Մարալ Յակոբեան-Նաճարեան ստացաւ բաժակը, նուիրուած Սայեան ընտանիքին կողմէ, ի յիշատակ ողբ. Էտուար Սայեանի: Վարձքը կատար խումբին պատասխանատու Սեւան Տրդատեանի եւ օգնական Արեգ Աբգարեանի, այս յաղթանակին համար:

Տղոց աւարտականը ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ եւ Հ.Մ.Ը.Մ. Արարատի խումբերուն միջեւ սիրտհատնում պատճառեց բոլորին: Երկու խումբերն ալ նոյնքան վճռականութեամբ որոշած էին տիրանալ բաժակին: Հակառակ որ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ խաղը

գերազանց էր, սակայն պահ մը իրերայաջորդ սխալներու պատճառով Արարատի տղաքը կարողացան քանի մը անգամ արդիւնքի տարբերութիւնը նսեմացնել: Ի վերջոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ տղաքը յաղթական հանդիսացան 61-51 արդիւնքով եւ խմբապետ Հրազդան Գալընեան ստացաւ բաժակը, նուիրուած Աւետիսեան ընտանիքին կողմէ, ի յիշատակ ողբ. Արա Աւետիսեանի: Վարձքը կատար խումբին

պատասխանատու Ռուբէն Սիմոնեանի եւ օգնական Վարդան Աւետիսեանի, այս յաղթանակին համար:

Այսպէսով աւարտեցան 2022-ի Եգիպտահայ պասքէթ-պոլի մրցաշարքերը: Կրկին կը հանդիպինք Յուլիս 2023-ին:

*Սօսի Ներերեան-Յակոբեան
Դեկտեմբեր 2022*

ՅԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ

Պասքեթ-պոլի մրցումներու բաժակակիր դառնալու տօնախմբութեան ընդունուած ձեւը «ոչխարասեղան» մը կազմակերպելն էր Գահիրէի ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ մէջ, ուր անդամ մը կամ վարչական մը, խանդավառուած յաղթանակներէն, տարուան վերջին մրցաշարքէն ետք կը հոգար մարզիկներուն եւ համակիրներուն հիւրասիրութեան ծախսը:

Սակայն 2022-ին, ակումբին պասքեթ-պոլի երէց աղջիկներուն եւ տղոց յաղթանակները փառահեղօրէն տօնուեցան Հինգշաբթի, 12 Յունուար 2023-ի երեկոյեան 9-էն սկսեալ, Հելիոպոլսոյ Rossini ճաշարանին մէջ, որուն սիրայօժար կերպով օժանդակած էր ՀԲԸՄի Եգիպտոսի Շրջանակային Յանձնաժողովը:

2011-ի յեղափոխութեան պատճառաւ դադրած եգիպտահայ պասքեթ-պոլի մրցաշարքերը, 2012-էն սկսեալ վերսկսան, իսկ 2015-էն ի վեր երէց աղջիկներու խումբերն ալ մաս կազմել սկսան այս շատ մեծ ժողովրդականութիւն վայելող

մրցաշարքերուն:

Հոս հարկ է յիշել, որ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ աղջիկներու խումբը իրերայաջորդ բոլոր 23 բաժակներուն տիրացած է, իսկ տղոց խումբը, ի բաց առեալ մէկ հատէ, բոլոր բաժակներուն:

Խրախուսելու համար ակումբին մարզիկները, ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ վարչութիւնը կազմակերպեց այս աննախընթաց երեկոն, որուն ներկայ էին Եգիպտոսի Շրջանակային Յանձնաժողովի, Գահիրէի ՀԲԸՄի Տեղական Յանձնաժողովի, Գահիրէի ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ վարչականները, նախկին ատենապետներ, վարչականներ ու մարզիկներ, խումբերու պատասխանատուներ, մարզիչներ եւ անշո՛ւշտ յաղթական մարզիկները:

Նորանոր նուաճումներ կը մաղթենք ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ երկսեռ խումբերուն:

*Սօսի Ներերեան-Յակոբեան
Յունուար 2023*

ԽՆԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

«Տեղեկատու»-ն ի սրտե կը շնորհաւորէ պսակադրութիւնը

Սարո Պըլըքտանեանի եւ Մարինա Սիմոնեանի,

որ տեղի ունեցաւ 22 Հոկտեմբեր 2022-ին , մաղթելով անոնց խաղաղ
երկինքներ եւ ընտանեկան երջանկութիւն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կիրակի, 25 Դեկտեմբեր 2022-ի առաւօտեան յաւարտ Ս. Պատարագի
հոգեհանգստեան կարգ մատուցուած է ազգային բարերարներ

**Նուպար Փաշա Նուպարեանի,
Պօղոս Նուպար Փաշայի եւ
Պօղոս Կարապետեանի**

հոգիներուն հանգստութեան համար:

